مجموعهٔ رسائل سلوک طریقهٔ نقشبندیه

اعنی

(۱) مراتب الوصول از حضرت شاه رؤف احمد صاحب مجددی قدس سرهٔ مع مکتوبات حضرت شاه غلام علی صاحب قبله قدس سرهٔ وخلاصه احوال مصنف رح مشتمل بر هفده وصل۔

(۲) رساله سلوک طریقه نقشبندیه مجددیه از حضرت شاه غلام علی شاه صاحب قبله قدس سرهٔ مع مکتوبات حضرت ممدوح۔

(۳) وصیت نامه از حضرت خواجه عبدالخالق غجدوانی رحمة الله علیه۔

در مطبع مفید دکن واقع گلزار حوض
حیدرآباد دکن طبع شد

الحمد لله الذی جعل الاولیاء خلفاء الانبیاء وصیر الاحیاء وسیلة الابتداء وحد د الدین المحمدی علیہ الصلوات والتحیات بوجود الاحمدی السهرندی وفضله علی کثیر من العلمین بالسعادة الابدی وعصمه عن الزلات بتصدیق الایات واحیی قلوب الطالبین بکشف الکرامات وخرق العادات وقتل اعداء الدین بسیف اللسان ونور قلوب العابدین بعبادة احد المنان والصلوٰة والسلام علی مظهر الاسرار الهاهوتیة ومرکز دایرة اللاهوتیة ومهبط الانوار الجبروتیة ومنبع العلوم الملکوتیة ومفخر العوالم الناسوتیة سید الکونین وامام الثقلین صاحب مقام قاب قوسین جد الحسن والحسین خلیل الرحمان وحبیب الاله محمد بن عبدالله صلی الله علیه وعلی جمیع النبیین واله الطاهرین واصحابه الصادقین والاولیا والصالحین ومن یتبعهم اجمعین الی یوم الدین ـ اما بعد میگوید فقیر رؤف احمد

متخلص بہ رافت مجددی نسبًا و طریقةً عفی عنہ کہ چون بعضی از احبا و برادران دینی
مثل عالم علوم عقلی و نقلی مولوی ولی اللہ سنبھلی سلمہم اللہ تعالی استدعای آوردند
کہ برای ما رسالہ در بیان مقامات طریقہ انیقہ مجددیہ بہ نہجکیہ

ابیات

آن قبلۂ سالکان یزدان ✿ وآن کعبۂ رہروان عرفان

آن مشعل محفل ولایت ✿ وان شمع مجالس ہدایت

آن مہر سپہر حسن و خوبی ✿ وان ماہ سمای بی عیوبی

آن زیب وسادۂ ہدایت ✿ زینت دہ جادۂ عبادت

آن قطب جہان و غوث عالم ✿ قیوم زمان و فخر آدم

آن مقبل رب و سرور رب ✿ رُبِّ ثمر نخیل یثرب

آن دافع قسط قسط و مظہر ✿ قسط مرض روان مضطر

موسوم باسم بندۂ حق ✿ معلوم بعلم فیض مطلق

فیاض حقایق الٰہی ✿ دریای فیوض لاتناہی

غواص محیط علم عرفان ✿ دردانہ بحر حسن و احسان

طیار عروج لامکانی ✿ سیار ریاض بی نشانی

کشاف دقایق ولایات ✿ دانای حقایق و کمالات

محبوب جناب کبریائی ✿ شاہنشہ ملک پارسائی

عبد اللہ صاحب دو عالم ✿ در وی شدہ این دو وصف باہم

بحر کرم و عطا و درایت	دُرّ صدف محیط رحمت
محیی سُنن و مجدّد دین	دریای علوم و کوه تمکین
فیضش ز کرامت و خوارق	پُر شد مغارب و مشارق

حضرت مولانا و مرشدنا المسمّی بعبدالله المعروف به غلام علی قدسنا الله تعالی باسراره السامی ترا تسلیک فرموده اند بنویس لهذا با وجود عدم فرصت ورقی چند به عبارت دل پسند تحریر نمودم و زبان را بطوالت کلام نکشودم و مرتب ساختم این رساله را بر یک مقدمه و چند وصول و یک خاتمه والله الهادی الی سبیل القبول **مقدمه** در ترغیب بیعت نمودن بدست شیخ کامل و اداب او بجا آوردن از دل مر طریقه نقشبندیه که موافق سُنّت سَنیّه است علی مصدرها الصّلوات والتّحیات بدانکه انسان را بعد از تصحیح عقاید و مسایل جزئیات لابدیه فقهیّه اخذ طریقه نمودن از شیخ مقتدا و بیعت ساختن بدست پیر رهنما از اهم مهمات است که وسیله ایست بسوی او تعالی و تقدس و امر بدرستی این وسیله بلا شبهت و حیله بکمال توضیح از نص صریح ثابت است قال الله تعالی یا ایها الذین اٰمنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیلة لاجرم شخصی که ازین راه ارادت بمنزل هدایت نرسید و مرید شخصی نگردید که مرغ روحش از قفس قالب به پرید آنکس بمصداق من لا شیخ له فشیخه الشیطان مرید شیطان است و هرچه باو میرسد بوساطت آن لعین بی دین ایمان عیاذا بالله سبحانه عن ذلک

خوش گفت آنکہ گفت **بیت** خواجگی بے پیر کردن کار نادانان بود ٭ ہر کرا پیرے نباشد پیر او شیطان بود ٭ ونیز ہم چنانکہ طہارت ظاہری منوط باعمال شریعت است نزافت باطنی کہ عبارت از تصفیہ قلب و تزکیہ نفس است موقوف بتوسل پیر طریقت پس جستجوی مرشد کامل و تگاپوی ہادی آگاہ دل لازم آمد و مقرر است کہ الطریقۃ کلہا ادب پس آداب بخدمت شیخ بجا آوردن و حکم او را بجان قبول کردن بلکہ منتظر فرمان شیخ بودن تا ہرچہ فرماید اگرچہ بظاہر خلاف آئین شرع و دین نماید آنرا کالوحی المنزل دانستن بحکم حافظ شیرازی قدس سرہٗ **بیت** بمی سجادہ رنگین کن گرت پیر مغان گوید ٭ کہ سالک بیخبر نبود زراہ و رسم منزلہا ٭ وجان و مال خود را در فرمان شیخ دادن و خود را از نظر خویش برداشتن و بہ شیخ سپاردن و کالمیت بین یدی الغسال شدن و ہیچگونہ اعتراضی بر اقوال و افعال شیخ نکردن و خود را از خوردن تازیانہ ھٰذا فراق بینی و بینک نگاہداشتن واجب طریقت شد. واقف اسرار شیخ فرید الدین عطار رحمۃ اللہ علیہ میفرماید **ابیات**

گر ہوای این سفر داری دلا	دامن رہبر بگیر و پس برآ		
در ارادت باش صادق ای فرید	تا بیابی گنج عرفان را کلید		
دامن رہبر بگیر ای راہجو	ہرچہ داری کن نثار راہ او		
گر روی صد سال در راہ طلب	راہبر نبود چہ حاصل زان تعب		

بی رفیقی هر که شد در راه عشق	عمر بگذشت و نشد آگاه عشق
پیر خود را حاکم مطلق شناس	طوطیای دیده کن از خاک باش
او چه میگوید سخن تو گوش باش	تا بگوید او بگو خاموش باش

وایضًا بدانند که مرشد کامل آنست که ظاهرش بشریعت مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آراستہ و باطنش از التفات ماسوا پیراستہ باشد و متصف باشد بصفات کامل و منحرف از خصایل رذایل حب دنیا و اہل دنیا گذاشتہ تجرد و انقطاع از ماسوی اللہ داشتہ باشد و متوسل ہر خاندان کہ باشد از نسبت اکابران دودمان حظ وافر و فیض متکاثر داشتہ باشد کہ بدیگران رسانند و حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ در مکتوبات نوشتہ اند کہ طریقیکہ اقرب است و اسبق و اوفق و اسلم و احکم و اصدق و اولی و اعلی و اجل و ارفع و اجمل طریقہ علیہ نقشبندیہ است قدس اللہ تعالی ارواح اہالیہا و اسرار موالیہا این بزرگی این خاندان عالیشان و علو شان این بزرگواران بواسطۂ التزام متابعت سنت سنیہ است علی صاحبہا الصلوٰۃ والتحیۃ اجتناب از بدعت نامرضیہ ایشانند کہ در رنگ صحابہ کرام علیہم الرضوان نہایت کار در بدایت شان مندرج گشتہ و حضور و آگاہی ایشان دوام پیدا کردہ و بعد از وصول فوق آگاہی ہاے دیگران شدہ تم الکلام الشریف و حضرت ایشان مافلبی و روحی فداہ میفرمودند کہ ہمین نسبت دوام حضور و آگاہی و سکینت و طمانیت و بردیقین صحابۂ کرام و اہل سنت عظام را حاصل بود

که آنرا مرتبه احسان تعبیر می نمودند درینجا کسی خیال نکند که همسری این طائفه علیه
نقشبندیه باصحاب کبار و اهل بیت اظهار گردید زیرا که گوییم که حضور مراتبها دارد
که بعضی ازانها فوق از دیگر است چنانچه درین خاندان عالیشان اوّل حضوریکه
بقلب پیدا میشود نگرانی میشود بسوی اصل خود که فوق العرش در عالم امر است و همین است که نگرانی دل
بطرف بالا می شود بازچون انجذاب واقع میشود از قالب بریده بفوق العرش رسیده مضمحل و مستهلک در
اصل خود میگردد چون بعنایت خداوندی جل شانه ازانجا عروجی واقع میشود نگرانی دل بسوی ظلال
افعال الٰهی میشود که در اصل قلب ناشی ازوست و همین سبب است که حضور احاطه جهات سته نمی نماید
بلکه بے جهت میگردد که جهتی و سمتی شایان آنمقام نیست بازچون معامله این ظلال وارهد بافعال رسد
نگرانی دل بسوی افعال میشود و همین سبب است که حضور مدرک نمیگردد که مقام بیچونی است و باز معامله
سالک که بذات برسد درانجا حضوری است مثل حضور نفس خود و نفیس است
ازان لطیفهٔ قلب را که از عالم خلق است بس مرتبه که بفضل کانک تراه واقع
شده است نگرانی است که مرتبه دارد که نصیب صحابه ازمرتبه عالی است
درین مقام اولیا را شامل نگرکسی که حق سبحانه بعنایت خود بطفیل پیغمبر صلی الله علیه
وآله واصحابه وسلم بان مقام عالی رساند دور نیست ؎ اگر بادشه بردر پیرزن
بیاید تو ای خواجه سبلت مکن ؛ و آه و نعره و ذوق و شوق و استغراق و بیخودی
و ولوله و اضطراب و وجد و تواجد و کشف و کرامات و خوارق عادات که اکثر
در ولایت قلبی پیش می آید و مبنی بر کثرت عبادات و شدت ریاضات

وترک مالوفات وتقلیل طعام وقلّت کلام وکم خفتن وکم باخلق بودن است
ازین کبرایان علیہم الرضوان چندان مردی نسیتند کہ ظہور کثرت این امور در تحصیل
علو مقامات قرب ضرور نیست وایشان بمجرد ادراک بشرف صحبت خیر البشر علیہ
وعلی آلہ صلوات اللہ الملک الاکبر بمرتبہ شہود واحسان میرسیدند کہ ملاکہ جمیع مقامات
است وبالاتر ازہمہ درجات وبجہتہ تصفیہ قلب وتزکیہ نفس وتہذیب اخلاق احتیاج
ریاضات شاقہ نداشتند کہ در اول نگاہ سیّد الانبیا علیہ تحیّات الملک الاعلی میسّر
می شد وبعد از قرن صحابہ وتابعین اکابران طریقت وپیشوایان حقیقت برای
حصول مقامات سلوک کہ عبارت از توبہ وانابت وزہد وقناعت وتوکل ورضا
وتسلیم وغیرہ است مجاہدات شاقہ وریاضات شدیدہ اختیار کردند حتّٰی کہ
حضرت خواجہ خواجگان پیر پیران امام الطریقہ مرہم دلہای دردمند حضرت
خواجہ بہاء الدین نقشبند رضی اللہ عنہ بوجود آمدند ایشان این ہمہ مجاہدات را
برہمم قاصرہ سالکان شاق دانستہ بجناب الٰہی تضرع نمودند وتا دوازدہ روز سر
بسجدہ نہادہ دعا فرمودند کہ الٰہی مرا طریقۂ عنایت کن کہ آسان تر باشد والبتہ
موصل حق سبحانہ دعاء ایشانرا اجابت فرمود وطریقہ اصحاب کرام عنایت کرد
آسان تر است وموصل تر دوام توجہ بقلب است وکثرت ذکر بلحاظ
مذکور واقتصار بر فرایض وسنن موکدہ وتوسط در ہر امر از نوافل وعبادات
وترک عادات پس طریقۂ علیہ نقشبندیہ کہ عین طریقۂ صحابۂ کرام است البتہ از طرق دیگر

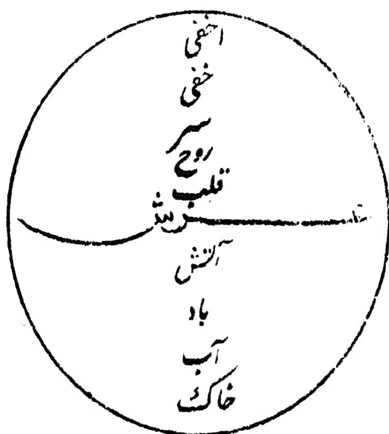
افضل شد و بدست اکابر این طریقہ بیعت کردن و سلوک باطن نمودن اولی گشت و حضرت خواجہ فرمودہ اند کہ ما مراد انیم ما فضلیانیم درین طریقۂ ما مجاہدہ نیست از تصرفات این بزرگواران است کہ توجہ فرمودہ در قلوب طالبان اجرای ذکر می نمایند و القای سکینت میفرمایند و جمعیت از خواطر نقد وقت سالکان این راہ است و از حالی بحالی بردن و از مقامی بمقامی رسانیدن کار این مقربان درگاہ ست

نقش بندند ولی بندہ بہر نقش نیند ۔ ہر دم از بو العجبی نقش دگر می آرند
نقشبندیہ عجب قافلہ سالارانند ۔ کہ برند از رہ پنہان بحرم قافلہ را

بعد ازآن حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ عنہ بنا بر این طریقہ نہادہ مقامات دیگر کہ ایشان را بعنایت ملک اللہ الاکبر منکشف شدہ اند سالکان را تسلیک میفرمودند فی زماننا حضرت ایشان کہ مجدد طریقہ مجددیہ ہستند و مکمل کمالات احمدیہ افسر قیومیت را فرق مبارکش آرایش دادہ است و تخت قطبیت را پاے زیبایش زیبی عطا کردہ حق ظل وجود باجود آنجناب بر سر ما فدویان تا دیرگاہ سلامت دارد طالبان را بجمیع مقامات مجددیہ تسلیک میفرمایند و ہر کیفیت مقام را بسالکان در عالم کشف جدا جدا وا می نمایند چنانچہ من لاشی خود مشاہدہ نمودہ ام احوال مکملان ما تقدم کہ بسماعت رسیدہ بود بذات مبارکش عیاناً دید بلکہ بمصداق شعر ست تراویدہ و یوسف را شنیدہ شنیدہ کے بود مانند دیدہ ۔ کم کسی در امت باین کمال قدرت ظاہر گردید الحق کہ وجود ایشان آیتی ست از آیات رحمت او تعالی و دلیلی ست از

از دلایل حق جل و علا للمؤلف ؎ از نور فیض باطن آن مفخر زمان ؛ از ہند تا بروم منور شده جهان ؛ پس سلوک مقامات مجددیه که حضرت ایشان من راقم مسطور را تلقین فرموده اند تحریر مینمایم و برائے ہر مقامی وصلی علیحده می نگارم

وصل اوّل دربیان دائره امکان و ما یتعلق بها بدانکه انسان مرکب است از لطائف عشره که پنج ازان عالم امر است قلب روح و سر و خفی و اخفی و پنج از عالم خلق نفس و خاک و باد و آب و آتش و عالم امر آنرا گویند که بمجرد امر کن پیدا شده است و عالم خلق آنکه بتدریج ہویدا گشته پس اول ہر سالکی را که دائره مکشوف میشود دائره امکان است و شکل این دائره باین نہج است

نصف عالی این دائره از عالم امر است و نصف سافل عالم خلق بود در نصف سافل این سیر آفاقی دست میدهد و در نصف عالی این سیر انفسی سیر آفاقی عبارت مشاہده انوار است بیرون باطن خود برنگہائے مختلفه و سیر انفسی دیدن انوار و تجلیات است در باطن خود سالک را درین مقام باید که قبلهٔ ہمت خود این انوار را نگرداند و از

مقصد اصلی باز نماند که این همه شعبده ها اند که در راه پیش می آیند باین مشغول نباید شد ؎ همه اندر زمن بتو این ست ٭ که تو طفلی و خانه رنگین است ٭ مقصود که حضرت حق است ورا این باید فهمید ؎ بس بیرنگ یار دلخواه ای دل قانع نشوی برنگ ناگاه ای دل ٭ اصل همه رنگها ازآن بیرنگ است ٭ من احسن صبغة من الله ای دل ٭ باید دانست که حقتعالی چون خواست که انسان را خلق فرماید لطائف خمسۂ عالم امر را با پنج لطائف عالم خلق ترکیب داده بر منصۂ ظهور آورد پس لطائف عالم امر که مصفّا و مجلّا بودند از همنشینی این لطائف عالم خلق مکدر شدند و پیش ازین حضوریکه بحق سبحانه داشتند بسبب ظلمت مجاوران گم نمودند چنانچه دانۂ مروارید که در گل ولای افتد و آلوده گردد نورش نماند پس اول تصفیہ لطائف عالم امر سالک از جاروب ذکر قلبی و مراقبہ احدیت صرفہ نماید تا کدورت اینها زایل شده صفائی و جلائی پیدا شود و حضور مع الله که در سابق بود حاصل شود و راهی باصل پیدا شود که ازان راه عروج نموده باصل واصل گردند ؎ هرکسی کو دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش ٭ این طریق حضرت مجدد بود که سلوک هر لطیفه به تفصیل جدا جدا میفرمودند بعد ازان حضرتین راه دراز را کوتاه ساخته اقتصار بر تصفیہ لطیفہ قلب و تزکیہ لطیفہ نفس نموده اند که در ضمن لطیفۂ قلب و نفس تصفیہ لطائف اربعہ هم میسر میشود اما تصفیہ قلب اهم مهمات که بکعبہ منسوب است ؎ کعبہ بنیاد خلیل آذر است ٭ دل گذرگاه جلیل اکبر است ٭ وَعَهِدۡنَآ اِلٰٓی اِبۡرٰهٖمَ وَاِسۡمٰعِیۡلَ اَنۡ طَهِّرَا بَیۡتِیَ

لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ اشارتیست باین معنی یعنی فرمان فرستادیم
ما بسوے ابراہیم و اسمعیل آنکہ پاک سازند خانہ مرا کہ دل است از خطرات ماسوا و
لوث دنیا و حرص وہوا و تمنا و آرزوہا برای طواف کنندگان کہ واردات
الہیہ است و عاکفین کہ احوال آلہی راسخ است درکوع کنندگان وساجدان
کہ احوال موجب تخشع و تضرع است پس اول منظور تصفیہ و تجلیہ قلب است کہ مظہر حالات
الہیہ گردد و مورد واردات الوہیہ شود ؎ اول بروب خانہ دگر میہمان طلبیدہ
آئینہ شو وصال پری طلعتان طلب ؛ مراقبۂ احدیت ذاتیکہ احد است بیچون
و بیچگون درلحاظ داشتہ انتظار فیض از آن مرتبہ مقدسہ مینماید منشا فیض ذات احد است
و مورد فیض لطیفۂ قلب ذکر قلبی اسم ذات وطریقش آنست کہ زبان را بکام چسپانیدہ
و لفظ مبارک اللہ اللہ از قلب صنوبری بزبان خیال مینماید کہ تا حرکت در دل پیدا شود
و مفہوم اسم مبارک اللہ کہ ذاتیست جامع جمیع صفات کمال و منزہ از نقصان و
زوال درلحاظ دارند و پرداخت وجود ذہنی مینماید ذکر را یادکرد میگویند و قلبیکہ
توجہ و حضور ملکہ شود آنرا یادداشت ؎ دارم ہمہ جا باہمہ کس درہمہ حال ؛
در دل ز تو آرزو و در دیدہ خیال ؛ و دل را از خواطر آیندہ و گذشتہ محفوظ
دارند و این را نگہداشت خواطر می گویند کہ ہرگز خطرہ ماسوا را در دل راہ ندہد
؎ ترا یک پندبس در ہر دو عالم ؛ ز جانت برنیاید جز خدا دم ؛ و ہر لحظہ
و ہر لمحہ توجہ خود بدل و توجہ دل بحضرت حق سبحانہ دارند و این را وقوف قلبی مینامند

ماند مرغی باش هان بر بیضهٔ دل پاسبان ⁂ کز بیضهٔ دل زایدت مستی و شور و قهقهه ⁂ و بعد از چند بار ذکر به تضرع و انکسار تمام می گویند خداوندا مقصود من توئی و رضاء تو محبت و معرفت خود بده و این را بازگشت گویند و انکسار بزرگترین اسباب این راه است ؎ این مملکت بزور مسخّر نمی شود ⁂ این فتح جز شکست میسر نمی شود ⁂ و حضرت ایشان امر بخواندن این شعر هم میفرمایند ؎ اے خدا قربان احسانت شوم ⁂ این چه احسانست قربانت شوم ⁂ وقوف قلبی و نگهداشت خواطر در هر لحظه و لمحه شرط این راه است و یاد کرد و یادداشت و بازگشت و هوش در دم که عبارت از واقف بودن نفس است تا بغفلت نبر آید نیز می باید ؎ ندانم چه فسون کرده که می بینیم ⁂ زمان زمان بتو مائل نفس نفس مشتاق ⁂ ذکر نفی و اثبات وطریقش آنست که نفس را زیر ناف حبس نموده کلمه لا را از ناف کشیده تا بدماغ و کلمه اِلٰه از دماغ بکتف راست آورده کلمه اِلَّا الله را بر دل ضرب کند بحیثیتی که گذارش بر لطائف خمسه افتد و معنی کلمه طیبه که نیست هیچ مقصود بجز ذات پاک بالحاظ نیستی خود و اثبات هستی او تعالی بلحاظ دارند هرگاهکه نفس تنگی کند بگذارند و کلمه محمد رسول الله بگویند و گفتن این بخیال است بی حرکت اعضا و عدد طاق ملحوظ دارد سه بار یا هفت بار یا نه بار یا یازده بار بگویند و این را وقوف عددی خوانند و گفته اند که این ذکر در یک نفس چون به بیست و یکعدد برسد با شرایط معتبره که لحاظ معنی است و

ونگهداشت خواطر و توجه الی الله و نتیجه بر آن مترتب نشود از دید نیستی و فنا و امثال آن به بی حاصلی این عمل دلیل نکند و باز از سر گیرد که شاید فتوری رفته باشد در شرایط و هر کرا حبس نفس ضرر رساند بی حبس کند و نیز حضرت ایشان ما فرموده اند که کلمه طیبه لسانی را برای زوال رذایل مثل کبر و عجب وحسد وکینه وخست و دنائت و بی صبری و بی قناعتی وغیرهم نافع تر است باین لحاظ معنی که از لا اله نفی کبر خود بکند و از الا الله اثبات حب خدا یعنی لا کبر فی الا حب الله و بهمین طور مشق زوال هر خصلت رذیله خود بکند هر قدر که کلمه طیبه خواندن میسر شود باین لحاظ معنی بخواند بسیار مفید است و از خصایل رذایل رفتن وبمجاهده آرمیدن همین است سفر در وطن که اصطلاح این طایفه علیه واقع است - رابطه - و آن صورت مرشد رو برو ی خود تصور نمودن است بوقت ذکر و این برای دفع خواطر کبریت احمر است ؎ سایهٔ رهبر به است از ذکر حق ؛ اشاره بهمین معنی نموده است و نیز گفته اند که ذکر تنها بی رابطه موصل نیست و رابطه تنها با رعایات آداب کافی است والبته موصل است ؎ زان روی که چشم تست احول ؛ معبود تو پیر تست اول ؛ پس مراقبه احدیت و ذکر اسم ذات و نفی و اثبات با وقوف قلبی و نگهداشت خواطر و بازگشت و رابطه شیخ درین دائره امکان می کنند و اسم ذات چنانکه از قلب میکنند از هر لطیفه از لطائف عالم امر و خلق می کنند محل لطائف عالم امر

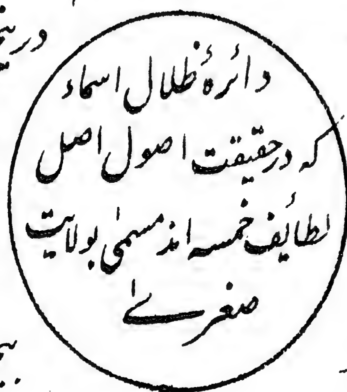
محل لطیفۂ قلب زیر پستان چپ بفاصلہ دو انگشت مائل بہ پہلو است و محل لطیفۂ روح زیر پستان راست بفاصلہ دو انگشت و محل لطیفۂ سر برابر پستان چپ بفاصلہ دو انگشت طرف سینہ است و محل لطیفۂ خفی برابر پستان راست بفاصلہ دو انگشت بطرف سینہ و محل لطیفۂ اخفی در وسط سینہ واقع است **انوار لطائف** نور قلب زرد است و نور روح سرخ و نور سر سفید و نور خفی سیاہ و نور اخفی سبز و ہر یک لطیفہ ازین لطائف عالم امر زیر قدم پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام اولو العزم است قلب زیر قدم آدم است و روح زیر قدم حضرت ابراہیم و حضرت نوح است و سر زیر قدم حضرت موسیٰ است و خفی زیر قدم حضرت عیسیٰ و اخفی زیر قدم خاتم الرسل است علیہ و علی جمیع الانبیا الصلوٰۃ والتحیات **لطائف عالم خلق** ۔ لطیفۂ نفس محل آن در پیشانی است و یک لطیفہ تمام قالب است کہ مرکب است از اربع عناصر پس این ہمہ لطائف ہفت شدند ازین ہر لطیفہ ذکر اسم ذات ہزار ہزار می کنند اول لطائف ذاکر می گردند بعد ازان بعنایت الٰہی و از توجہ مرشد در دل حضور و جمعیت پیدا می شود و لطائف دیگر را نیز حضور عبارت از نگرانی بسوے فوق کہ آنرا تعبیر از مرتبہ شہود و احسان و یاد داشت ہم می کنند و خلوت در انجمن کہ یکی از اصطلاحات این طریقہ است نیز ہمین است کہ دل بمشاہدۂ یار رہی باشد و دست بکار

سہ از برون درمیان بازارم ؛ در درون خلوتی ست با یارم ؛ از غلبۂ

این احوال سالک کا این باین میشود وجمعیت عبارت از بی خطرگی است یا کم خطرگے
هرگاهکه در دل حضور پیدا شد پرداخت حضور می نماید که مقصود از ذکر همین است
پس دل را جذبات می آیند وآن کششے ست بسوی بالا بعد ازان بر قلب واردات
وارد می شوند وهر وارد یکه می آید سالک را از خود می رباید ومعدوم مینماید این
احوال مبتدیان این طریقه شریفه است **فرد** سیرها دارد محبت چشم گر بینا شود
جادهٔ راه فنا بسم الله دیوان ماست ؛ درفته رفته این واردات بتواتر می رسند
واز تواتر بتواصل می انجامند واین وارد را وجود عدم نیز گویند **ه** وصل اعدام
گر توانی کرد ؛ کار مردان مردوانی کرد ؛ وهریک لطیفه عالم امر را جذبی پیدا
می گردد وعروجی واقع می شود حتی که باصل خود فوق العرش واصل می شوند ودر اصل
مستهلک ومضمحل میگردند گویا که فانی ومعدوم میشوند فناء جذبه عبارت ازهمین مقام
است درینجا فناء مطلق حاصل نمیشود وباز از توجه مرشد لطائف خمسه را از اصل خود
عروج واقع میشود حتی که تمام دائرهٔ امکان قطع نموده بدایرهٔ ولایت صغری که
دائره ثانی است میرسند۔ **وصل دویم** در بیان ولایت صغری۔ ولایت

ولایت صغری

ولایت اولیاء رضی الله عنهم و وصفات حضرت حق است الیست شگرف باید دانست درعالم مثال مکشوف میشوند

درینجا سیر در تجلیات ظلال اسما تعالی وتقدس درینجا نکتهٔ مقامات قرب آلهی که بر سالک بیچون وبے جهت اند ولهذا

وصل دویم

تعبیر آنمقامات بدوائر مناسبه یافته اند که دائره هم از جهت عارلیست و از سمت خالی والا بقول حضرت ایشان ماقلبی وروحی فداه جائیکه خداست دائره کجا بدانند که درین مقام مراقبه معیّت میکنند وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَمَا كُنْتُمْ یعنی مفهوم این آیت در لحاظ داشته که حق سبحانه باماست معیّت او بهر لطیفه ماست و بهر موی جسم ما بلکه بهر ذرّه از ذرّات جهان متوجه می شوند و ذکر اسم ذات و نفی و اثبات بلحاظ معیّت میکنند معیّت حق با خلق از نص ثابت است امّا علما معیّت علمی گویند وصوفیه معیّت ذاتی درین تردّد و تشکک نباید افتاد و همین لحاظ باید کرد که حق تعالی باماست آنچه معیّت سزاوار اوست ولص قرآنی بر آن ناطق ست باید فهمید که در گرد باد خاک بنظر می در آید و قیّم او بادست و با ذرّه ذرّه اوست یعنی باد بسبب لطافت از نظر مخفی است همچنین جان که با هر موی جسم است و قیّم ولیست نظر نمی آید پس معیّت او تعالی که بیچون و بیچگون ست چگونه مدرک ما گردد و در فهم قاصر ما درآید امّا او باماست و قیّم ما للمولف

رافت که بمعیتش مارا ایمان است ۔ گوئیم مثال تا بدانی زین سانست
کن غور بگرد باد قیّم باد است ۔ جان قیّم جسم و اوست کان قیّم جانست

درین مقام ذوق و شوق و آه و نعره و بےتابی و وای ویلا و ولوله و صیحه و وجد و تواجد و رقص و هیمان نقد وقت سالک می شود و حضور دائمی که عبارتست از نگرانی قلب است بسوی فوق میسر گردد للمولف

رافت از هجر تو نے دل تہ و بالا دارد	بلکہ داغیست بسینہ کہ چو لالہ دارد
بنما قامت بالا کہ بیادت تا کے	دیدہ دل نگرانی سوی بالا دارد

در رفتہ رفتہ این حضور سراپا را احاطہ می نماید و تمام بدن را در می گیرد رباعی

فرمانگہی بحال رافت از مہر	از نرگس تو بادہ ہزاران خشم است
جسمی دارد کہ بہر نظارہ تو	از پا تا سر ببین سراسر چشم است

و بعضی را توحید وجودی مکشوف میشود و بسبب کمال محبت غیریت از نظر مرتفع می شود و خود را عین محبوب می بیند و نعرہ انا الحق و سبحانی میزند چنانچہ اکثر اولیاء اللہ درین مقام باین کلام متکلم شدہ اند و باین ترانہ مترنم احمد جام گوید

ما از دریائیم و دریا ہم زماست	این سخن داند کسی کو آشناست

مولانا مغربی میفرماید زدریا موج گوناگون بر آمد : زبیچونے برنگ چون بر آمد : این مسئلہ احتیاج تفصیل ندارد کہ کتبہا از ان مملوست این قدر باید دریافت کہ این احوال در راہ پیش می آید و مقصود کہ او سبحانہ است وراء الوراء است ثم وراء الورا مثنوی

چگویم با تو از مرغی نشانہ	کہ با عنقا بود ہم آشیانہ
ز عنقا ہست نامی پیش مردم	ز مرغی من بود آن نام ہم گم

در نفس الامر مخلوق عین خالق نیست و حادث قدیم نے این احوال از غلبہ محبت دست می دہد چنانچہ احوال مجنون است رباعی

مجنون بخیال زلف لیلی در دشت | در دشت بجست وجوی لیلی گشت
میگشت بدشت و برزبانش لیلی | لیلی میگفت تا زبانش میگشت

آخر الامر از غلبهٔ محبت و عشق حالت او تا باینجا رسید که نعرهٔ انا لیلی میزد این راقم سطور را نیز این احوال در پیش آمده بود چنانچه یک مثنوی مسمّیٰ باسرار الطیور و غزلیات متفرقات متضمن این معارف و اسرار تصنیف کرده بود چونکه بتوجه حضرت ایشان نسبت فوق ظهور کرد معلوم شد که این احوال بود که در راه پیش می آید بر سر اصل سخن رویم و گوئیم که درین دائره ولایت صغریٰ فنا و بقاء لطایف خمسه عالم امر حاصل میشود۔ و فناء لطیفهٔ قلب عبارت است از نسیان ما سویٰ فرضاً صاحب این فنا را عمر ہزار ساله بدہند ہرگز خطره غیر در دلش مخطور نگردد ٭ نہین ممکن که خطره غیر کا دل مین کبھی آوے ٭ کسیکے یاد مین سب کچھ بھلانا اسکو کہتے ہین ٭ و صاحب این فنا را تعلق علمی و حبّی ہمی ماند و نه از شادی جہان شادمی شود و نه از غم گیتی غمگین ٭ شادی و غم نه گنجد در محفل کشاہیم ٭ و فعل از خود از تمام عالم مسلوب می یابد و بقای لطیفهٔ قلب آنکه افعال خودرا و افعال جمیع ممکنات را ناشی از فعل حق سبحانه داند الضَّارُّ هُوَ اللّٰهُ وَالنَّافِعُ هُوَ اللّٰهُ اگر کسے این شخص را برنجاند یا چیزے عطا کند ابتداءً اگر ایلام و انعام ہردو از حق دید عارف است و اگر بعد از فکر منسوب بحق سبحانه تعالیٰ ساخت متعرف است نه عارف شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا

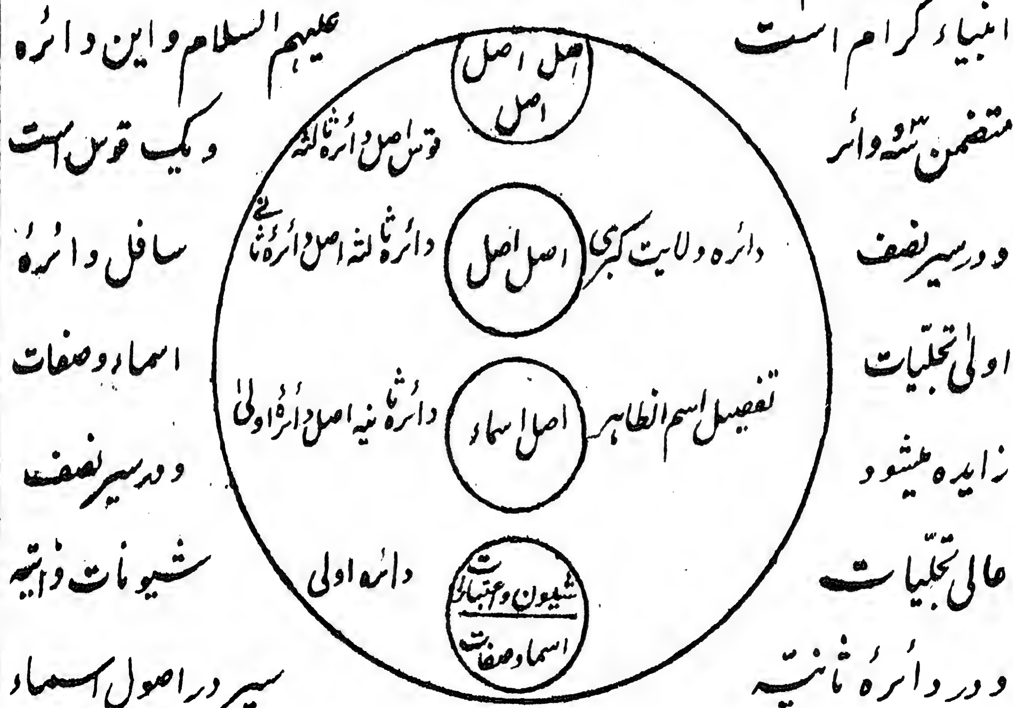
اوّل صاحب بقاء اتم است وثانی ناقص و فناء لطیفۂ روح عبارت است
از معدوم یافتن صفات خود و صفات جمیع ممکنات مثل سمع و بصر و ارادہ و قدرت
وغیرہا - و بقا یافتن صفات حق است بجائے آن فناء لطیفہ سر گم یافتن ذات
خود و ذات ہمہ عالم است و بقاء دیدن ذات حق است بجائے آن -
فناء لطیفۂ خفی فانی شدن در صفات سلبیہ حضرت حق است - و بقا باقے
شدن بآن و تفرید جناب کبریاست از جمیع مظاہر فناء لطیفۂ اخفی گذشتن
از اخلاق خود است و بقا متخلق باخلاق حق سبحانہٗ شدن حضرت ایشان قدس سرہ
این راقم مسطور را درین مقام مراقبۂ ہر لطیفہ جدا جدا میفرمودند مراقبہ
لطیفۂ قلب در دل این لحاظ باید کرد کہ فیض تجلّی افعالیہ الٰہیہ کہ از قلب مبارک
حضرت جناب سرور عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلّم بقلب حضرت آدم علیہ السّلام
آمدہ است بواسطۂ پیران کبار در قلب من می آید ارواح طیبہ پیران سلسلہ
را بسان عینک درمیان ملحوظ باید داشت مراقبۂ لطیفۂ روح بلطیفہ روح
توجہ نمودہ این لحاظ باید کرد کہ فیض تجلّیات صفات ثبوتیہ الٰہیہ کہ از ارواح
مطہّر حضرت سیّد البشر علیہ الصلوٰۃ اللہ الملک الاکبر بروح حضرت نوح و حضرت
ابراہیم علی نبیّنا وعلیہما الصّلوٰت والتسلیم رسیدہ است و در روح من بواسطۂ پیران کبار
می آید مراقبۂ لطیفۂ سر بہ لطیفہ سر متوجہ شدہ انتظار فیض شیونات
ذاتیہ الٰہیّہ کہ از لطیفہ سر حضرت خاتم النبیین علیہ افضل الصلوات المصلین

بلطیفہ سر حضرت موسی علی نبینا وعلیہ الصلوات اللہ الملک الاعلی رسیدہ است در لطیفہ سر خود بواسطہ پیران کبار می نمایند **مراقبہ لطیفہ خفی** بلطیفہ خفی متوجہ گردیدہ انتظار می کنند کہ فیض صفات سلبیہ الٰہیہ از لطیفہ خفی خاتم الرسل بخفی حضرت عیسٰی علی نبینا وعلیہ الصلوٰۃ والسلام رسیدہ ست بواسطۂ پیران کبار بر خفی من میرسد **مراقبہ لطیفہ اخفی** لطیفۂ اخفیٰ خود را مقابل اخفیٰ حبیب خدا صلی اللہ علیہ وعلیٰ آلہ وسلم داشتہ انتظار فیض شان جامع آلٰہی مینمودہ باشد وپیران کبار را برنگ عینک درمیان ملحوظ دارد کہ واسطۂ فیض اند ازین مراقبات فیض بسیار می آید **باید دانست** کہ در ہر مراقبہ لحاظ منشاء و مورد فیض نمودن ضروریست کہ مراقبہ بروزن مفاعلہ و باب مفاعلہ درمیان دو کس می آید در مراقبہ لطیفہ قلب منشاء فیض افعال الٰہی است و مورد فیض لطیفہ قلب و در مراقبہ لطیفہ روح منشاء فیض صفات ثبوتیہ الٰہیہ است و مورد فیض لطیفۂ روح و در مراقبہ سر منشاء فیض شیونات ذاتیہ الٰہیہ است و مورد فیض لطیفہ سر۔ و در مراقبہ لطیفہ خفی منشاء فیض صفات سلبیہ الٰہیہ است و مورد فیض لطیفہ خفی۔ و در مراقبۂ لطیفۂ اخفی منشاء فیض شان جامع الٰہی است کہ شامل است صفات ثبوتیہ و سلبیہ و شیونات را و مورد فیض لطیفۂ اخفی **فائدہ** بدانکہ لطائف خمسہ عالم امر زیر قدم انبیاء اولوالعزم اند چنانچہ بالا گذشت و ہر سالک را نسبت خاص از لطیفہ ازین لطائف میشود و فیوضات و برکات الٰہیہ آنرا ازان راہ می آیند آن سالک را

بمشرب آن نبی می نامند چنانچه اگر از راه قلب باشد آدمی المشرب می گویند
واگر از راه روح باشد ابراهیمی المشرب واگر از راه سر است موسی
المشرب و اگر از راه خفی است عیسوی المشرب واگر از راه اخفی است
محمدی المشرب خوانند و ایضاً بدانند که مبادی تعینات انبیاء کرام علیهم السلام
اسماء الٰہی اند جل شانه و مبادی تعینات اولیاء عظام ظلال آن پس هر ظلیکه مبدء
تعین سالک است اصل آن ظل اسمی است که مبدء تعین نبی است از انبیاء
کرام و آن سالک بمشرب آن نبی منسوب است و ولایت آن سالک همون لطیفه
الیست که زیر قدم آن نبی است علیه السلام این بنده لاشئ را که حضرت ایشان
این مراقبات تلقین فرموده بودند در مراقبه سر احوال عجب مشاهده میمود و
یک انس خاص بحضرت کلیم علی نبینا و علیه الصلوٰة والتسلیم پیدا شده و علامات
موسی المشرب ظاهر گشتند درینجا دقیقه الیست باید دانست که دائره ولایت
صغری دائره ظلال اسماء و صفات است و درین دائره سیر لطائف خمسه عالم
امر و فنا و بقاء هر یک میسر می شود و سیر لطائف خمسه در تجلیات افعالیه
و صفات ثبوتیه و شیونات ذاتیه و صفات سلبیه و شان جامع الٰہی میشود
پس چگونه صورت بندد گوئیم که سیر این لطایف خمسه درین ولایت صغریٰ
تمام نمی شوند بلکه در دائرهٔ اولے ولایت کبریٰ که دائرهٔ اسماء
و صفات و شیون و اعتبارات است بانجام میرسد

وصل سوم در بیان ولایت کبریٰ - ولایت کبریٰ ولایت

انبیاء کرام است علیهم السلام و این دائره متضمن سه دائر و یک قوس است و در سیر نصف سافل دائرهٔ اولی تجلیات اسماء وصفات زایده میشود و در سیر نصف عالی تجلیات شیونات ذاتیه و در دائرهٔ ثانیه سیر در اصول اسماء

وصفات می شود و در دائرهٔ ثالثه اصول آن اصول و در قوس اصل آن اصل اصل در دائرهٔ اولی - مراقبه اقربیت میکنند **مراقبه اقربیت** مفهوم کریمه نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيْد که حق سبحانه از ما بما نزدیک تر است در لحاظ داشته انتظار فیض ازان مرتبه مقدسه می نمایند منشا فیض ذات نسبت بلحاظ اعتبار اقربیت و مورد فیض لطیفه نفس است بشرکت لطایف خمسه عالم امر بقطع این دائره سیر لطایف خمسه عالم امر تمام میشود و تصفیه آنها بکمال می انجامد بعد ازان شروع سیر سالک در دائرهٔ ثانی واقع میشود و از قطرات سحاب فیوض و برکات آنجا تهذیب و تزکیه لطیفه نفس بهم میرسد گویا غسل کرده ازاله رذایل می نماید و خلعت صفات حمایدمی پوشد و درین مقام مراقبه محبت

میکنند **مراقبۂ محبت** یُحِبُّهُمْ وَیُحِبُّوْنَهٗ مفهوم این آیت شریفه
یعنی ذاتیکه درمیان من و او رشتۂ محبت ست در لحاظ داشته انتظار فیض ازین
مرتبه مقدسه مینماید منشاء فیض ذاتیست بلحاظ اعتبار محبت و مورد فیض لطیفه
نفس که عبارت از انای شخص ست و در دائره ثالثه و قوس نیز همین مراقبه
محبت می کنند و مورد فیض همون لطیفه نفس است و در سیر این دائره ولایت
کبری که متضمن سه دائره و یک قوس است توحید شهودی و فناء انا و استهلاک
و اضمحلال در نسبت باطن و اسلام حقیقی و شرح صدر و عالم را ظل وجود و توابع
وجود حضرت حق سبحانه یافتن و فناء رذایل صفات و تخلق باخلاق نیک دست میدهد
در دائرۂ اولی این ولایت سالک را از عنایت الهی و از توجهات مرشد توحید
شهودی منکشف میشود و آن دیدن انوار ذات ست در صور و اشکال ممکنات
سالک درین مقام عالم را آئینه می بیند و در هر آئینه نظاره جمال محبوب
حقیقی میکند اما در مرات جز افتادن ظل صورت نه بیند مولانا مغربی میفرماید

ـــــه چون عکس رخ دوست در آئینه عیان شد ٭ بر عکس رخ خویش نگارم نگران شد ٭

رباعی للمولف رافت بحبش دولت چون نالانست ٭ نظارۂ او بکن چرا سرگردانست ٭
عالم همه مرات ظهور ست درو ٭ هر شکل که هست عکس روی جانانست ٭ و در
دائره ثانی این احوال قوی میگردد و استهلاک و اضمحلال در نسبت باطن پیدا
میشود و خود را عدم و فانی می یابد و آنکه گفته اند التوحید اسقاط الاضافات

درین مقام حاصل میشود و قول خواجه عبید الله احرار قدس سره انالحق گفتن آسان است و انا را دور کردن مشکل مشعر این معنی است ؎

تو مباش اصلا کمال اینست و بس   رو در و گم شو وصال اینست و بس

کمال این احوال بعد قطع تمام دائرهٔ ولایت کبری جلوهٔ ظهور می نماید در دائرهٔ ثالثه فناء انا زیاده تر می شود و رذایل تبدیل بجاید می یابد و راضی و مرضی می شود و رنجشها و آزردگی ها میرود و در قوس کمال فناء انا دست میدهد که سالک هرگز اطلاق من بر خود نمیتواند کرد بشرف اسلام حقیقی مشرف میشود و خلعت شرح صدر بقامت او می پوشانند درین مقام بعضی سالکان انشراح صدر چنان می بینند که گویا زمین و آسمان در سینهٔ شان در آمده است ؎

ملا گوید که رفت احمد بفلک   سرمد گوید فلک باحمد در شد

بقطع این دایره که متضمن سه و نیم دایره است سیر اسم ظاهر تمام میشود حضرت مجدد رضی الله عنه فرموده اند که درین مقام مطمئنه بر تخت صدر جلوس میفرماید و بمقام رضا ارتقا می نماید این موطن انتهای ولایت کبری است و نیز باید دانست که نفس لطیفه است از لطایف عالم خلق که رب و لب عناصر اربعه است جامع خصایل رذایل هر چهار و حاوی خصایص دنی طین و نار و هوا و ما اگر چه بقطع این دوائر تزکیه لطیفه نفس بحصول می پیوندد و خصایل رذایل مبدل بحسنات میگردد لیکن و نارت و تلون و کبر و رعونت که ناشی از عناصر اربعه

است هنوز اندفاع آنها بالکلیه متعذر است تا وقتیکه تزکیه عناصر اربعه نشده است
ازین رذایل مخلصی نیست منشاء آنها برجاست پس تا اینجا سیر اسم الظاهر که عبارت
از سیر صفات الهیه است بے ملاحظه ذات تمام می شود و درین مقام مراقبه
مسمی اسم الظاهر نیز می کنند و مورد فیض لطیفه نفس با لطایف خمسه عالم امر ملحوظ دارند
بعد ازان سیر اسم الباطن در پیش می آید و آن عبارتی است از سیر صفات با متزاج
ذات و آن مقام را تعبیر بدائره ولایت علیا نموده اند

وصل چهارم

در بیان دائره ولایت علیا ولایت علیا ولایت ملاء اعلی است علیهم
السلام درین مقام سیر در اسم الباطن شروع میشود و تزکیه عناصر ثلثه سوای
عنصر خاک بحصول می انجامد درین دائره مراقبه مسمی الباطن می کنند۔

منشاء فیض ذاتیست که نام وے الباطن است
و مورد فیض عناصر ثلثه یعنی آتش و باد و
آب درین مقام سالک را سیر در تجلیات
صفات با متزاج ذات میسر می شود
و گاهی تجلی ذات بی پردهٔ صفات
هم متجلی میشود و عاشق بیچاره را از جا می برد

دائره اسماء واجبی است
که تفصیل اسم الباطن است که یکدرجه از
اسم الظاهر بحضرت ذات اقرب است و این اسما
مبادی تعینات ملایکه کرام اند علیهم الصلوة
والسلام

دیدار می نمائی و پرهیز میکنی ٭ بازار خویش و آتش ما تیز می کنی

چونکه حضرت ایشان ما قلبی و روحی فداه درین دائره بدین لاشی توجه

وصل چهارم

فرموده بودند عرضی متضمن احوال خود بحضور گذرانیده بود فقرهٔ چند از آن
نوشته میشود که احوال باطن خود چه عرض نموده شود از روزیکه مراقبه مسمی
الباطن ارشاد شده است وسعة در نسبت باطن وکثرت فیض نقد حال است
اما آن نسبت که قبل ازین بهزار رنگینی جلوه گر بوده و بعد تمکینی رو مینمود مفقود
شده الحال فیض فایض میشود مثل دریای عمان بے امواج و ولوله و اذواق
و نسبتی ظهور می کنند بسان بحر بیکران بی طلاطم نعره و اشواق بخودی می آید لیکن
ممتزج بعد شعور و استغراقی رو میدهد اما ملصق بهزار صحو و سرور آن ذوق و
شوق و نعره و بیتابی و اضطرابی رو بزوال آورده عین و اثرش نمانده

کجا آن ولوله و آن نعره ها کو | زما آن جلگی ماند یک سو
ز جوشش بارش فیض سے آکھے | کہ مے بارد بهر دم لا تناہیے
همه مستهلک و معدوم میگشت | بجز فیض صفا مفهوم میگشت
غریق لجه حیرانی ام من | رفیق همدم و نادانی ام من

باران آن فیض بر عناصر ثلثه چندان می بارد که سراپا را در حیرت می آرد
نسبت تحتانیه را ازین نسبت هیچ نسبتی نیست در وسعت و علا این مثل دریا
ست و آن قطرهٔ بلکه از آن هم کوتاه و در لطافت و صفا این مانند شیر
نبات است و آن غساله قند سیاه انتهی - باید دانست که درین ولایت
علیا که ولایت ملاء اعلی است کثرت نوافل با طول قنوت ترقیاست

می بخشد و در ولایت کبری که ولایت انبیاست علیهم السلام تہلیل لسانی و در ولایت صغری که ولایت اولیاست ذکر قلبی اسم ذات و نفی اثبات موجب ترقیات میگردد تا بانجا که سالک بعنایت خداوندی جل سلطانه و بتوجہات پیر کامل وسیر و سلوک بہم رساند که دو پر پرواز برای طیران عالم قدس حاصل می نماید گویا ہنوز قدمی در راه مقصود نه نہاده لیاقت راه رفتن پیدا کرده است که اجزای جسم او کہ پنج از عالم امر بودند مصفا شدند و نفس که از عالم خلق است مزکی گشت و عناصر ثلثه از رذایل بحسنات مبدل گشت باقی ماند یک عنصر آنہم بسبب مجاوران پاک شده بعد ازان از مدد ہر دو پر پرواز که سالک را عنایت شده اندکی ازان قطع نمودن سیر اسم الظاہر است که نہایت ولایت کبری است و دیگر طی کردن سیر اسم الباطن که منتہای ولایت علیاست پرواز عالم قدس مینماید و از اسماء و صفات گذشته سیر در ذات میفرماید و آن مقام را تعبیر بدائرہ کمالات نبوت نموده اند **وصل پنجم** درمیان دائرہ کمالات نبوت این مقام بالاصالت مقام انبیاء کرام است علیہم السلام و بتبعیت و وراثت ہر کرا باین دولت مشرف فرمایند **مصرع** با کریمان کارہا دشوار نیست ؀ دراین دائرہ وصول بذات مقدس است۔ و منکشف می شود مقطعات قرآنی و متشابہات فرقانی و درین مقام سیر قاب قوسین او ادنی ظاہر میشود بعنایت اللہ سبحانه درین دائرہ

وصل پنجم

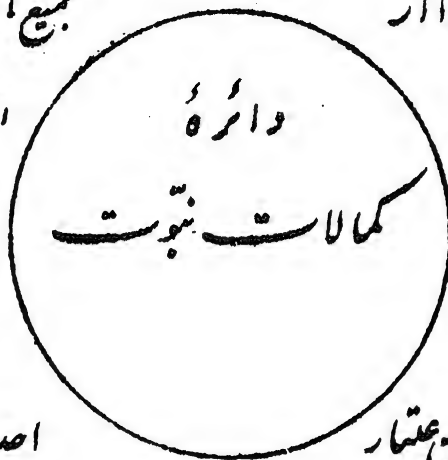
مراقبه ذاتیکه معرّا از جمیع اعتبارات است مینمایند

منشاء فیض ذاتیست که از جمیع اعتبارات

معرّاست و از همه تعینات مبرا

آن اعتباراتیکه در سابق مذکور شده اند

یعنی در دائره امکان اعتبار احدیت و در دائرهٔ ولایت

صغری اعتبار معیت و در دائرهٔ ولایت کبری لحاظ اقربیت و محبت و در دائرهٔ ولایت علیا اعتبار الباطن بود درین مقام ازین اعتبارات ذات را معرّا در لحاظ داشته انتظار فیض ازان مرتبه مقدسه می نمایند و مورد فیض عنصر خاک است بالاصالت و به طبعیت عناصر دیگر نیز ازینجا مرتبه خاک باید دریافت که هر قدر که درین عالم پست واقع شده است همان قدر قدر و منزلت این در آنحضرت جل سلطانه بلند است که هیچ عنصری را سوای عنصر خاک از تجلی ذاتی دائمی نصیبی نیست ؎ زمین زاده بر آسمان تاخته ؛ زمین و زمان را پس انداخته ؛ الحق شکستگی و پستی و گدازگی و نرمی موجب درستی کار و بلندی حال است ؎ در بهاران کے شود سرسبز سنگ ؛ خاک شو تا گل بروید رنگ رنگ ؛ درین مقام که قطع یک نقطه بهتر از جمیع دوائر مقامات ولایت است حضوری آهسته حاصل میشود و طپش طلب و اضطراب شوق زایل میگردد و حال و مقال ازینجا کوتاه است ؎ لا تدرک الابصار بر صدق حال گواه است

بطراز دامن نازاوچه زخاکساری ما رسد   نزدان مژه به بلندی که زگردسرمه عارسد

درینجا مراقبه ذاتیکه منشا رکمالات نبوت می نمایند ونظاره ذات بی پرده صفات میسر میگردد و وصل عریانی نصیب صاحب این کمالات می شود سالک که قطع سیر اسم الظاهر واسم الباطن میفرماید بعد تمامیت هردو سیر اسم که مشتمل هزاران حجب و پرده هاست از هر پرده گذشته بمحفل بے پردہ گی می درآید وبوصل عریانی یار بے مزاحمت اغیار دل ماتم زده فراق را مسرور مینماید رباعی

راقتار راه محبّت زتوگویم بصواب   رخ زیباش نه زیبد که ببینی بنقاب
وصل عریانی آن یار اگر میخواهی   بگذر از ظاهر و باطن که همینست حجاب

باید دانست که در دائرهٔ اولی که دائرهٔ امکان است دل را حضوری بغیب الغیب پیدا می شود و در دائره ثانی که دائرهٔ ولایت صغری است آن حضور احاطه جهات ستّه می نماید و سراپا را میگردد و در دائره ثالثه که دائره ولایت کبری است آنحضور گم میشود و با دراک نمی آید چنانچه حضور نفس خود که حضور نیستّ وخیال حضور نیست بلکه بعد قطع دائره اولی ولایت کبری که سیر لطائف خمسه عالم امر تمام میشود و شروع سیر لطیفه نفس که از عالم خلق است میسر میگردد اطلاق حضور هم درآن مقام نمیتوان نمود درآنجا و دران مقام که سیر عناصر اربعه میسر می شود اتصالی ست بیچون که با دراک بیچون مدرک می گردد خوش گفت ؎ اتصالی بے تکلف بے قیاس؛ هست

رب الناس را با نوع ناس ۞ روزی حضرت ایشان قدسنا الله تعالی بسره الاقدس میفرمودند که در هر لطیفه از لطائف عشره حضوری باید با کیفیت و اتصالی باید بے کیفیت ازین سخن مفهوم میگردد که اول در هر لطیفه حضوری پیدا می شود و کیفیت هم می باشد که مقام شهود و مشاهده است و چون سیر آن لطیفه با تمام میرسد و مسافت درمیان نمی ماند اتصالی میگردد که انجام کار رفع حضور است که مقام اتصال است چه حضور و مشاهده دال بر ناتمامی مقام است و وقتیکه مسافت نماند اتصالی پیدا شد انجا حضور کجا و مشاهده کرا در این مقام باز ایمان بغیب میسر می شود لاکن این ایمان بغیب نه مثل ایمان بغیب آوردن است که نصیب عوام است که ایشان از شهود و مشاهده رفته اتصالی پیدا کرده ایمان بغیب حاصل نموده اند و عوام در مقام شهود هم نرسیده شتان ما بینهما این مقام را از مثالی واضح می گردانم که مثلا دست شخص پس پشت است بیقین میداند که دست من انیست این ایمان عوام مومنان است که بغیب است و چون آن دست را آورده روبروی چشم خود داشت مشاهده دست حاصل شد این ایمان متوسطانست از اولیاء کرام رحمته الله علیهم بلکه تمامی اولیا انتهای مقام تا مشاهده گفته اند و قایل ایمان شهودی اند مگر حضرت مجدد رضی الله تعالے عنه وراء این فرموده اند و آن انیست که آن دست که پس چشم بود آمده بر مردمک دیده برسد پس شهود نماند درین مقام

باز ایمان بغیب حاصل گشت که نصیب اخص خواص است باید دانست که
بعد قطع این دائره سیر در دائرهٔ کمالات رسالت واقع میشود وصل ششم
در دایرهٔ کمالات رسالت این مقام مخصوص بالاصالة بانبیاء مرسل است
علیهم الصلوة والتحیات و به تبعیت و وراثت هرکرا باین دولت مشرف
فرمایند ه با کریمان کارها دشوار نیست ؛ درین دائره مراقبه
ذاتیکه منشاء کمالات رسالت است مینمایند
منشاء فیض ذاتیست معرا که کمالات رسالت
ازان ناشی است و مورد فیض هیئت وحدانیست
که بعد از تصفیه و تزکیه لطائف عشره حاصل شده و بمحض فضل

کمالات
رسالت

خداوندی جل سلطانه ترقی درین مقام واقع میشود هیچ دخل اعمال را درینجا نیست
هرکرا می خواهند می نوازند و هرکرا می نوازند خلعت جهالت و نکارت بقامت
او می پوشانند سبحان الله هزاران علوم قربان این جهالت است و صدها معرفت
تصدق این نکارت للمؤلف ه این آن جهالتی ست که فوق علوها ست ؛
و این آن نکارتی است که عرفان کبریاست ؛ نی نی کجاست معرفت آنجا که
فیض او ؛ از ناشناسی میدهد ازبس صبو صبو ؛ تمثیل این مقام بعرفانست آنچنانکه
نسبت کریوه را که نمائی باسمان ؛ باید دانست که اول معامله وابسته بود بظلال و
چون از ظلال عروج کمال واقع شد معامله باصل راجع شد و اینجا اصل را هم نداء الوداع

در داد و کار بغیب الغیب افتاد نصیب رونده این راه ایمان شهودی مرا تب لاریب ست که این مهر نیست از سپهر نبوت سر بر آورده و آن ماهی است کر از سماء ولایت طلوع شده درینمقام بجاے ذوق وشوق بے مزگی است و بے آرامی وبجای وصلت وحلاوت حزنی است و ناکامی کان رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم دایم الحزن متواصل الفکر دلیلی ست برین دعوی و سندیست برین معنی

ای شربت درد تو دوای دل ما ؛ و چون

ازینمقام کسی را بکمال افضال واکرام ترقی می بخشند سیر در دائرهٔ کمالات اولوالعزم نصیب فرمایند

وصل هفتم

در بیان دائره کمالات اولوالعزم این مخصوص بانبیاء اولوالعزم ست و به تبعیت و وراثت هر کرا باین مرتبهٔ عظمی امشرف فرمایند بعید از الطاف کریمانه نیست و دور از مهر نامتناهی خداوندانه نی

با کریمان کارها دشوار نیست ؛ درین دائره مراقبه انتظار فیض از ان مرتبه مقدسه که کمالات اولوالعزم ازان ناشی ست مینمایند منشا فیض ذات تعالی که کمالات اولوالعزم ازان ناشی ست و مورد فیض هیئت وحدانی سالک است بداند که درین هر سه دوائر یعنی درکمالات نبوت ورسالت واولوالعزم کار بتفصیل منعم حقیقی است جل جلاله وعم نواله از اسرار این مقام و از انوار این انبیاء کرام علیهم السلام هر کرا

میخواہند مشرف میفرمایند ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ مجاہدات را درین بارگاہ دخلی نیست و ریاضات را درین درگاہ راہی نہ بر ہر کسے کہ نظر تفضل میمایند و ہر کرا ہنگاہ تلطف می نگرند باین دولت عظمی مشرف میفرمایند و باین موہبت کبری معظم میگردانند خوش گفت ؎ خود بخود آن مہ دلدار بہ بر می آید ؛ نہ بزور و نہ بزاری نہ بزر می آید ؛ فیض این ہر سہ مقام کمال الطف است درک از ادراک آن عاجز است وفہم از افہام آن قاصر درینجا یافت وادراک علامت نارسائی ست نکارت وجہالت نسبت و صفائی وقت و اطمینان و اتباع ھوما جاء بہ المصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و کمال وسعت نسبت باطن و بیکیفی و یاس و حرمان دست میدہد معارف اینجا شرایع است و پس سالکان این مقامات مقصود را از اثبات ہر نسبت بہ ترمی فرمایند چہ نسبت اتحاد و عینیت کہ ارباب توحید وجودی در وجوب و ممکن دارند چہ نسبت ظلیت کہ اصحاب توحید شہودی در خالق و مخلوق مقرر نمایند العبد عبد والحق حق ما للتراب و رب الارباب درینجا واضح می شود و از نسبت کمالات نبوت نسبت کمالات رسالت بیرنگ تر و نازک تر است و از نسبت کمالات رسالت نسبت کمالات اولوالعزم ہمین قبیل است بسبب کمال بیرنگی و لطافت صاحب این مقام خود را از نسبت خالی محض می بیند و ہیچ فیض و برکت در خود مشاہدہ نمی نماید ازینجاست کہ

حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالی عنہ در مکتوبات شریف خود ارقام فرمودہ
اند کہ درین مقام نزدیک است کہ نزدیکان دوری میجویند و واصلان راہ
مہجوری می پویند قوت در ایمانیات از نتایج این مقام است و تقویت در
عقاید حقہ از ثمرات این بستان حضرت ایشان ماقلبی وروحی فداہ میفرمودند
کہ درین ہر دو کمالات اخیرہ معاملہ بفضل می افتد اما بتلاوت قرآن مجید
البتہ ترقیات واقع میشود واین بندہ لاشی راقم سطور نیز این معاملہ را مشاہدہ
نمودہ است موافق وجدان خود واللہ سبحانہ اعلم بحقایق الامور
کلہا باید دانست کہ ہرچند درین کمالات معاملہ سالک منوط بر فضل است
لیکن بندہ ہیچ کم از ہیچ موافق مشاہدہ خود گذارش می نماید بمصداق ؎
شنیدہ کی بود مانند دیدہ ؛ شاہد فضل از عنایت شیخ کامل جلوہ گر میگردد و او
کہ نقاب از چہرہ محبوب میکشاید و در بزم محبان آوردہ دلہا را می باید ؎

واسطہ دیدن محبوب اوست رابطہ طالب و مطلوب اوست
اوست کہ بی پردہ نمودہ مرا ؛ چہرہ دلدار بمن مبتلا ؛
یعنی شہ جملہ غلام علی ؛ کاشف اسرار خفی و جلی
قطب جہان غوث زمین و زمان ناظم نہ دائرہ آسمان

حاصل کلام آنکہ حضرت ایشان کار من کمینہ درویشان صرف از عنایت
و توجہ فرمودہ اند وانچہ درین راہ کشادہ است ہمت شریف خود

کشودہ اند کار بعنایت مرشد است کہ در ضمن آن عنایت حضرت حق جل
شانہ مندرج ست ؎ یکلحظہ عنایت تو ای بندہ نواز ؛ بہتر ز ہزار
سال تسبیح و نماز ؛ بر سر اصل سخن رویم و گوئیم کہ درین طریقہ شریفہ مجددیہ
بعد از طی کمالات ثلثہ بدو طریق تسلیک میفرمایند کہ یکی تقدیم سلوک حقایق الہیہ
بر انبیاء و دیگر بالعکس آن و حضرت ایشان ما کہ برین لاشی راقم سطور توجہ
بطریق اول فرمودہ اند بہمون نہج ترقیم می نمایم **وصل ہشتم** در حقیقت کعبہ
ربانی فیض این مقام کہ حقیقت کعبہ ربانی است مخصوص بہ ہیئت وحدانی
است درین دائرہ مراقبہ ذاتیکہ مسجود لہ ممکنات است و حقیقت
کعبہ حسنی کہ عبارت از دست مینمایند منشا فیض ذاتیست باعتبار مسجودیت
و مورد فیض ہیئت وحدانی سالک است کہ بعد از تصفیہ لطایف عالم امر
و عالم خلق حاصل شدہ است درینمقام ظہور کمال عظمت
و کبریائی حضرت ذات چنان می شود تعالی
و تقدس کہ سالک خود را و جمیع کائنات را در جنب
عظمت و کبریائی او سبحانہ گم یابد چرا گم نمی یابد کہ

حقیقت کعبہ معظمہ

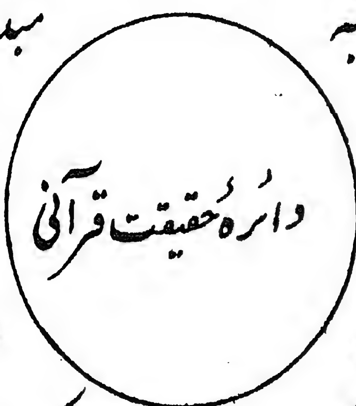
درون سرادقات عظمت و کبریائی او رفتن و خود بودن امریست
غیر ممکن آنجا کہ صفات و اعتبارات را با وجود این محرم رازی و بزم آرائی
دخلی نہ ہند تقابل غیری یعنی عشاقی بچہ طور پسند ند ؎

مقابل کے تواند شد کسی با چشم فتانش که بر گرد دیده از آسیب هم صفهای مژگانش

باید دانست که یک حقیقت کعبه است و یک صورت و شک نیست که درمیان صورت شی و حقیقت شی مناسبتی می باشد مثل مناسبت ظل باصل و صورت مظهر اسرار حقیقت می باشد و ظل بصورت اصل جلوه می نماید پس حقیقت کعبه ربانی که مسجود ممکنات است از عالم بیچون است و صورت او که درین عالم چون جلوه گر است مظهر آثار آن حقیقت است و امر بسجده نمودن بطرف صورت کعبه برای همین است که مظهر آثار حقیقت است پس سجده حقیقت را است که عبارت از مسجودیت حضرت ذات است و بطرف صورت واقع است که صورت مظهر اسرار اوست از نیجاست الکعبة اذا رفعت عن مکانها بزیارت اصحاب الکرام ففی تلک الحال جازت صلوة المتوجهین الی ارضها اسرار حقیقت کعبه که عین ذات است تعالی و تقدس چه اظهار نموده آید که الفاظ یاد ادای آن معانی مساعدة نمی نمایند این قدر بیان نموده می شود که آن حقیقت را که بیچون و بیچگون است او از ادراک و وهم و خیال مبرا است اگر فرضا درین عالم چون مثالی باشد و حال آنکه او از مثال و تمثیل وراء الوراست سواد دیده محبوبان نازنینان و مردمک چشم شاهدان آن جا دو طرازان بود که فریبنده دلهای عاشقان سوختگان است و ربانیده هوش

نظارہ گیان خود رنگان وصورت کعبہ کہ متلبس بلباس سیاہ است مشعر از اسرار آن درگاہ است ؎ گر بصفت جامہ سیاہ آمدہ نور دہ طلعت ماہ آمدہ ÷ بعض کمالان از مرادان می باشند کہ این مقام عروجی واقع می شود از حقیقت قرآنی نصیبی می یابد وصل نہم

در بیان حقیقت قرآنی حقیقت قرآنی عبارت از مرتبہ مقدسہ حضرت است تعالی و تقدس کہ قران شریف ازان ناشی است باید دانست کہ در این دائرہ مراقبہ مبدء وسعت بیچونی حضرت ذات کہ عبارت از حقیقت قرآنی است می نماید منشاء فیض مبدء وسعت بیچونی حضرت ذات است ومورد فیض ہئیت وحدانی

سالک است کہ بیان آن در دائرہ سابق مذکور شد درین مقام حضرت ایشان این راقم سطور را چون توجہ فرمودہ بودند عرضی متضمن احوال خود در نظر آنجناب گذرانیدہ بود دستخط فرمودند کہ آنچہ نوشتہ اند درست است وعبارت آن عرضی اینست روزے در حلقہ حضور حاضر بودم کہ ناگاہ غیبتی در ربود دیدم کہ مقامیست کہ ابتدا و انتہایش معلوم نیست ؎ بود آن مقام لم یزل بے ابتدا بے انتہا ÷ خالی ز نقصان وخلل بے ابتدا بی انتہا وشلون بہزاران الوان نہ آن رنگہا کہ تعبیر آن باین عالم نمایم وتمثیل آن

باین جہان توانم داد مگر اینقدر گفته می شود که اگر آن مرتبه بیچون باین عالم
چون جلوه گر گردد و کسوت مثال پوشد برنگ پر طاوس نمایان شود دران
مقام آوازی بود بسیط معلوم شد که این آواز ملک العلام است جل شانہ
که از ازل تا ابد متکلم بیک کلام است و ازہمین یک صوت جمیع صحف
بظہور آمده اند اگر قرآن است ازہمین ناشی است و اگر توریت است
ازہمین خارج ہے در کلامش متحیر خرد ادراک است ؛ فہم فسم
ساختن از کوتہی ادراک ست ؛ رافت اطلاق لب آنجا نسنرد لیک بگو ؛
مبدء وسعت بیچونی ذات پاک است ؛ آه صد آه از اسرار این
مقام عالی چه گفته آید که الفاظ باداے آن معانی مصاعده نمی فرماید و
نیز ہر حرفے از کلام ربانی مانفی است از اظہار آن اسرار ہنہانے
الف میگوید که الله ورا ء الوراست و از دیدهٔ دانش مبرا است
اما از محبان خود ہم راز ست و بمردان خود دمساز آگاه باش و اہر اسرار
رامکن فاش مؤلف گوید ہے ای که بروے کشف شد این رازہا
او نیارد بر زبان اسرارہا ؛ حرف با اشاره میفرماید که بشری
لك وصل المحبوب و بارك لك رؤیته المطلوب اما بیخودانہ
درین بارگاه معلی بیا و باکسی راز آن محفل اظہار منما للمؤلف ہے
باش خاموش و بیا در بزم یار جان و دل بر روی زیبا کن نثار

حرف ثا کنایه می نماید که ترک گفتگو کن و درین راه تگاپوی کن للمؤلف

ترک کن ترک ما سوی الله را ٭ دم مزن بعد ازین بچون و چرا

حرف ثا میگوید که ثابت باش درین مقام و ساکت باش از بیان

و کلام للمؤلف ثابت قدم آنکه اندرین راه ٭ از سر رود و

نه دم زند آه حرف جیم میگوید که جمال ذو الجلال را نظاره کن و

دفتر فراق را پاره پاره کن اما با او بپیوند و جدا از همه شو پس دست

از بیان این معمه بشو للمؤلف جمال او به بین و باش خاموش ٭

که کار عشق بازان نیست با جوش ٭ حرف حا میگوید که حلاوت وصال

را دریاب و زبان از تقریر آن بتاب که حلوا خوردن را روئی می باید

نه زبان درازی و گفتگو می شاید للمؤلف حیف صد حیف که راز

تو گوید دلدار ٭ تو از آن راز بدل گوئی و افشا سازی ٭ حرف خا

میگوید که اگر خازن امین این خزانه خاموش و اگر خاین این یاقوت

و در دانه بخروش للمؤلف خواجه بلطف خود ترا دولت وصل

گر دهد ٭ نفع تو در جفای اوست ورنه ببی ضرر دهد ٭ حرف دال

میگوید که در رغر معارف صرف نمودن در غیر مصارف دال بر الهی

ست و شعر بر نا آگهی درین مقام دیده بینا بکشا و زبان گویا بکشا

للمؤلف در بزم خاص ساقی و مهر و بر و دلی ٭ هر کس برسد از لوگو مکن

حرف ذال میگوید که ذاتیکه اینچنین محبوب باشد ذکرش در محافل نه مرغوب باشد
للمؤلف ؎ ذکر حبیب خود بر قیبان نمیکنند ؛ افشاء سر در انجمن جان نمیکنند ؛
حرف را میگوید که رویت بدست آر در رعایت گنهداری روش را
دیدن باید و ازش راهفتن شاید للمؤلف ؎ روی نگار دیده ام
گل زبهار چیده ام ؛ جیب بیان دریده ام از سخن آرمیده ام ؛ حرف زا
میگوید که زایران ریاض قدس زنجیر در حریم او می جنبانند و از هیبت جلالش زبان
بکام می چسپانند دہان بے نشانش را دیده می آیند و خود را در پیش عزیزان
نادیده می نمایند للمؤلف ؎ زان لب چو غنچه آوازی شنیدم در وصال ؛
از بیان زان دہان لیکن زبان کردند لال ؛ حرف سین میگوید که سیر
در یار در خود رفتن عاشق زار است پس سر خود را در راه او در باز تا در
باز شود و چون در باز شود نظاره جمال او کن و از بیان آن مقام ترک گفتگوی
کن للمؤلف ؎ سر او گر ترا شود مکشوف ؛ گردن دیدان نه افشا به ؛
کاملان گفته اند ای رافت ؛ باز افشا و راز اخفا به ؛ حرف شین میگوید
شهود شاهد حقیقی بی دستگیری موہبت صورت نه بندد اما شرط است
سکوت و الازبان در قصر زبان افگند للمؤلف ؎ شهود او چو میسر
شود ترا رافت ؛ بی مشاهده غیر دیده باز مکن ؛ شراب وصل بنوشی و
بنجاق لیک عیان ؛ خمار و کیف و ذوق و سر و در راز مکن ؛ حرف صاد

می گوید که صاحب این مقام در عین وصال جانان بسان نرگس سراپا دیده حیران
است طاقت گویائی کجا و حیرات وانمائی کرا للمؤلف ؎ صبر و قرار و
خرد و عقل و هوش ٭ از نگهی هر دو بگفتا خموش ٭ حرف ضاد میگوید که مرد
نور در عرصه بیان این مقام آنست که رخش زبان تو بی لجام است للمؤلف ؎
ضرر ها دارد از بس گفتگوی راز او کردن ٭ رضای یار و نفع تست ترک گفتگو کردن
حرف طا میگوید که طالب و تعالی طال لسانه است جل سلطانه و واصل
او سبحانه کل لسانه است عزشانه للمؤلف ؎ طالب و آه کنان آمده ٭
واصل او کل لسان آمده ٭ حرف ظا میگوید که ظهور اصل وقتی شود که از ظلال
وارهی و چون از ظلال وارهی آگهی و چون آگهی ظاهر بیگانه و ارباش و باطن هم
آغوش و کنار للمؤلف ؎ ظاهر بیگانه باطن آشنا ٭ طور یارانه چه خوش
نهاده ام حرف عین میگوید که عارف ذات را که چشمه علم و عین حکمت
است اخفای عرفان خود نمودن عین مصلحت بلکه عرفان این مقام نکارت
است و علم جهالت للمؤلف ؎ عارف آنست درینجا که نکارت دارد ٭
عالم آنست درینجا که جهالت دارد ٭ حرف غین میگوید که غواص
این محیط بے پایان گویاست بے زبان للمؤلف ؎ غوطه درین بحر خورد دیده ببازد
لیک بیانش نکن هنیست کار ٭ حرف فا میگوید که فقیری در باطن از وصل
عین یابی مسرور بودن است و در ظاهر خود را مهجور نمودن للمؤلف ؎

فیض ربُوبیت وحدانی من می آید ۰ٰؗ لیک کیفیت آن فیض نهفتن شاید

حرف **قاف** میگوید که قرب در باطن و بعد در ظاهر نصیب تحمل مردانست

که ظاهر با خلق باطن با حق جسم وجان ست للمؤلف ؎ قا در مطلق ز کمال کرم

چونکه ترا قرب دهد را فتا ؛ حمد بگو شکر بجا آر لیک ؛ راز تقرب تو مکن بر ملا

حرف **کاف** میگوید کامل آنست که با وجود کمال خود را بکسوت نقصان

اظهار کند و کمال خود را استار نماید ؛ للمؤلف ؎ کمال انسان بقرب

یزدان همین که خود را بعید داند ؛ بیان ز قرب سخن ز وصلی نه گاه خواهد نه

هیچ راند ؛ حرف **لام** می گوید که لذّت لبهای شیرین یار در یاب و زبان

از بیان کیفیتش بتاب للمؤلف ؎ لب شیرین او ست رشک نبات ؛

بلکه عشاق راست آب حیات ؛ نکتهٔ سرّ او کنم گر فاش ؛ لب بچسپید لب که

ساکت باش ؛ حرف **میم** میگوید که محبت را در بر کشیدن محبوب مطلوب

است و اخفار راز وصل نمودن مرغوب للمؤلف ؎ محمد عربی با وجد

صلواة بوی ؛ چه سفته است در مستشار مؤتمن است ؛ من دیوانه هم

نه آن وصل دل آرائی ؛ که باشد غیر من کس مطلع زین امر اخفائی ؛ حرف

نون میگوید که ندیم خلوتکده یار نازنین بر دخاموشی گزین است او اگر نه

اینچنین است کی همنشین است للمؤلف ؎ نور رخسار کسی تا دیده ام

شمع سان خاموش میسوزیم ما ؛ **واو** میگوید که واقف مواقف قرب ا

اذن بیان نمودن نمی نماید در خصت اظہار ساختن نمیفرماید للمولف ؎ واقف اسرار قرب می شنود این ندا ز او است و راز الوراثم و راء الوراء

ھا میگوید کہ ہیبت مرتبہ اجلال ہویت جلوہ گر میگردد باین صورت کہ ہرگاہ محبوب از تنگنار مبدر وسعت ظہور میفرماید ہوش و ہواس از جان مشتاقان مواصلت می رباید دران مقام طاقت گفتار کر اشود و قوت اظہار کجا ماند للمولف ؎ ہر کہ ز وصل تو خورد جام بصد اشتیاق ؛ ہوش بکرد الوداع عقل بگفت الفراق ؛ یا میگوید کہ لیسر امور تو در وصال نجاموشی ماندن ست و عسر احوال تو در بیان حال زبان کشادن الحق کہ یار را در بر کشیدن کار اکمل مردان فضیلتان است و اسرار را افشا نمودن شعار بوالہوسان کم استعدادان للمولف ؎ یار را افشای راز یار کردن کی سزد این امانت را بہر خاین سپردن کی سزد ؛ بدانید کہ بعد ازطی این مقام چون عنایت الہی شامل حال بندہ لاشی می گردد بواسطہ توجہ مرشد کامل فوق این مقام حقیقت صلوٰۃ منکشف می گردد و خطی از انمقام فرا گیرد

وصل دہم

در بیان دایرہ حقیقت صلوٰۃ حقیقت صلوٰۃ عبارت از مرتبہ مقدسہ حضرت ذات است جل جلالہ کہ صلوٰۃ ازان ناشی است و درین دائرہ مراقبہ کمال وسعت بیچونی حضرت ذات مینمایند مورد فیض ہئیت وحدانی سالک است و منشار فیض

دائرہ حقیقت صلوٰۃ

کمال وسعت بیچونی حضرت ذات تعالی و تقدس است ترقی درین مقام وابستہ بافضال و اکرام ست ہر کرامی خواہند میفرازند حقیقت معاملہ خف یا محمد اِنَّ رَبَّكَ يُصَلِّي درین جا واضح میشود و ماہیت حز الصَّلٰوةُ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِيْنَ درین مقام منکشف میگردد نسبت این مقام بکمال لطافت و وسعت است خصوصاً در عین اداے صلوٰۃ مکتوبہ انچہ صاحب این مقام را میسر شود بگفتن راست نمی آید ارحنی یا بلال بران دعوی حصول مطلوب است و قرۃ عینی فی الصلوٰۃ شاہد مشاہد محبوب للمولف ــــہ نماز رفع نماید حجاب چہرۂ یار ؛ نماز برقع کشاید ازان مہ رخسار ؛ نماز ہست کہ جزوی نہ راحتی دلر است ؛ بے وصال چو تکبیر مرغ بسمل راست ؛ درین مقام محبوب را بالمواجہ دیدنیست بی آنکہ پردہ و حجاب درمیان حائل باشد و برقعہ و نقاب فاصل بود ہمین سبب است کہ درینجا کمال وسعت بیچونی جلوہ گرمی گردد و تمام لطافت بیچگونگی مد نظرمی باشد خصوصاً سالک را در ادای صلوٰۃ این حالت دست مید ہد مقصود و معبود خود را دیدہ ادای صلوٰۃ می نماید گاہی بیش او بکمال خوشنودی و شادمانی قیام میکند و گاہی از کمال نیازمندی بجناب او رکوع می نماید و گاہی از خشوع و خضوع سر نیاز بآستانہ علیا می نہد و گاہی در حضورش بقاعدہ بندگان می نشیند ــــہ تقابل چون نباشد در صلوٰۃ از روی مقصودم ؛ کمال وسعت بیچونی ذات است معبودم ؛ بعد از طی این مقام اگر کسی را عنایت آلہی دستگیری میفرماید و

توجہ مرشد کامل بحال او میگردد بمقام عالی ازین مقام کہ کسی معبودیت صرفہ است
سیر ساند ؎ من نہ ز اختیار خود میبردم ازقفاے او ؛ او دو کمند عنبرین
میبردم کشان ؛ ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل
العظیم **وصل یازدہم** دربیان معبودیت صرفہ وآن مقامیست فوق
مقام حقیقت صلوٰۃ درین جا مراقبہ ملحاظ معبودیت حضرت
ذات می نمایند منشاء فیض ذاتیست کہ معبودیت
صرفہ است ومورد فیض ہیئت وحدانی سالک

دریںجا اطلاق وسعت می گنجد سیر اینمقام لانہایت
است پایانی ندارد وفوق این مرتبہ ہیچ مرتبہ نیست الا لاتعین دریںجا سیر
قدمی مفقود است مگر سیر نظری باقی ست خوش گفت انکہ گفت ؎ دل از
خود رفت وبرگشتن نداند طبع ناسازش ؛ برنگ بوی گل از بال بیرون است
پروازش ؛ پرواز نمودن دران مقام از بال وپر بیرون است دارد دست یا
قدم افزودن لاکن الحمد لله کہ نظر راگنجایشی دادہ اند وعاشق بیچارہ تشنہ وصال را
از آب زلال نظارہ بازی محروم نفرمودہ اند دریںجا نکتہ الیست شگرف بدانند
کہ سیر قدمی وسیر نظری کہ دران حضرت جل سلطانہ اطلاق می کنند نہ باین معنی
است کہ سالک باقدام سیر مینمایند وباین نظر چشم نظارہ میفرمایند کہ اقدام درین
مقام لنگ ونظر دران بارگاہ کوتاہ است بلکہ باین معنی است کہ اگر بطور فرض محال

آن مراتب وجوبی و بیچونی باین مقامات جلوه گر گردد سیرش از قدم میتوان نمود
تا نظاره اش از چشم میتوان فرمود بدانند که تا باین مقام سیر و سلوک یک جانب
تمام می شود در راهی که بحقایق آلهیه میرود بانجام او میرسد و بعد این مقام
معبودیت صرفه که مقام لاتعین است ذاتیت صرفه و بحت از اطلاق
معبودیت هم وراء الوراست نهایتی ندارد و پایانی نه پذیرد آخر نظر هم کوتاه
میکند و سیرش بانجام نمیرسد خوش گفت آنکه گفت ؎ دامان نگه
تنگ و گل حسن تو بسیار :: گل چین بهار تو ز دامان گله دارد :: و هم باین معنی
شعر عربی ست ؎ وان قمیصا خیط من نسج تسعه :: وتسعین
حرفا عن معالیه قاصر :: و نیز دوهره هندی باین مضمون موزون است
؎ مصری کا پربت بهیو چیونٹی پهونچی آئے :: اون که اپنا بهر لیو پربت
لیو بچائے :: در راه دیگر که بحقایق انبیا میرود بعد از اتمام نمودن این براه
حقایق الهیه سیر و سلوک ازان راه می نمایند چنانچه حضرت ایشان ما قلبی و روحی
فداه این بندهٔ لاشیٔ راقم سطور را نیز بعد از حقایق آلهیه توجهات بحقایق
انبیا فرموده بودند و سلوک آن راه برین نهج که بعد از قطع دائرهٔ کمالات
اولو العزم دائرهٔ خلت پیش می آید **وصل دوازدهم** در بیان
دائره خلت بدانند که خلت عبارت از حقیقت ابراهیمی است علی نبینا و علیه
الصلوٰة والسلام و آن انس و موانست حضرت ذات ست تعالی و

وصل دوازدهم

تقدس بجود بی مزاحمت اعتبار بلکه بدون لحاظ شان و اعتبار چونکه حقیقت حضرت

ابراهیم علی نبینا و علیه الصلوٰة والتسلیم ناشی ازان مقام است ـ لهذا ایشان را

خلیل الله نامیده اند و درینمقام مراقبه انس و مونست دارد منشاء

حقیقت ابراهمی است مینماید منشاء فیض ذاتیت که انس بجود دارد و مورد

فیض هیئت وحدانی سالک است در اسرار این مقام

دائره حقیقت ابراهیمی که عبارت از خلت است

چه بیان نموده شود که نسبت اینجا بکمال علو و وسعت است و لطیف و الطف و

نازکتر نسبت کمالات ثلاثه که کمال جهالت و نکارت دارد بنسبت و این نسبت

البته ذوقی و کیفیتی پیدا می کند لیکن نه آن ذوقی که در قلب بود نه این کیفیتی که

در لطایف عالم امر روی مینمود که آن از ظلال اسما و صفات ناشی بود و این از

همه اسما و صفات بلکه از جمیع اعتبارات وراء الوراء است آن از دائره تشبیه آمده

و این از مرتبه تنزیه خارج شده شتان ما بینهما درین مقام هر کرا بکمال

فضل می نوازند با ذواق یارانه و کیفیات خلیلانه ممتاز میفرمایند و محبت و

محبوبیت کیفیتی علاحده است و در خلت ذوقیت جدا اینجا یارانه ایست

که وراء عاشقی و معشوقی است ؎ درمیان ما و او یارانه ایست

گرچه من شیدا ایم او جانانه ایست ؛ ربطها دارم من از وی او از من ؛ چون

خلیل الله نمت شد سخن ؛ انبیا درین مقام تابع حضرت خلیل الله اند علیهم الصلوٰة

والتسلیمات علوی این مقام از اتبع ملة ابراهیم حنیفا که امر بحبیب خدا است

صلی الله علیه وسلم درباب کثرت صلوات ابراهیمی درینجا ترقیات می بخشد وهرکرا
این دائره که بصورت دائره عظیم منکشف می شود محبت صرفه ذاتیه حقیقت
موسوی است علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام وبعد ازطی این مقام خلعت آن
مقام محبت پیش می آید **وصل سیزدهم** دربیان دائره محبت صرفه بدانکه
محبت مقامیست که حقیقت موسیٰ علی نبینا وعلیه الصلوات والتسلیمات ازان
ناشی است و در اسم شریف حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوٰت که میم در اول
واقع است دال بر مقام محبت است درینجا مراقبه ذاتیکه محب خود است
ومنشاء حقیقت موسوی است مینمایند منشاء فیض ذاتیست
که محب خود است ومورد فیض هیئت وحدانی
سالک درین مقام سالک را کثرت صلوات موسوی

ترقیات می بخشد - اللهم صل علی سیدنا
محمد وعلی جمیع اخوانه من الانبیاء والمرسلین خصوصًا علی
کلیمك موسی وبارك وسلم دراسرار این مقام لب کشادن
وشمهٔ از محبت بیان نمودن راز مخفی محبوب که با محب است افشا ساختن
است پس بر محب جانباز لازم است که راز محبوب بی نیاز باکسی نگوید و
بجز محبوب خود هم نفسی بجوید این مقام بالاصالة مقام حضرت موسی کلیم الله است
علی نبینا وعلیه الصلوات والسلام وبه تبعیت ووراثت هرکرا باین دولت

سرفراز فرمایند همین مقام است که سالک بتمام از رضاے خود میگذرد و
راضی برضای محبوب میگردد بلکه ازین مرتبه ترقی می کند که متلذذ به بلای او
می شود چنانکه متکیف بعطاے او آنکه گفته اند ع
منع و اعطای است یکسان عاشق بیتاب را تشنه لب نشناسد از آب بقا سیلاب را
مشعر برنارسیدن این مقام است چرا که منع درین مقام لذتها دارد عطا و بلا
درینجا فضلها دارد بر دلی که دران خوشنودی نفس محب هم ثابت است
بلکه همین مرغوب بخلاف این که صرف رضای محبوب است در مقام ولایت
کبری که نفس راضی و مرضی می شود آن رضاے دیگر است و این رضا دیگر
در انجا التذاذ بر بلا کجا و کیفیت بر منع کو و در اینجا لذت و کیفیت تحقیق شتان
ما بینهما للمؤلف ع در بلا ذوقی محب را می شود ؛ کیفیتها در
بلاها می شود ؛ کی محب راضی شود ز انعام دوست ؛ فرحتی چند انکه در
ایلام اوست ؛ بعد از گذشتن این مرتبه محبت صرفه مقام محبت و محبوبیت
ممزوجه است که حقیقت محمدیت علیه و آله و اصحابه افضل الصلوات و اکمل
التحیات بعدد انفاس المخلوقات و مرکز است آن دائره را اما بصورت
دائره عظیم مشهود می گردد **وصل چهاردهم** در بیان دائره محبت ممتزج
با محبوبیت حقیقت محمدیت صلی الله علیه و آله وسلم بدانکه محب و محبوبیت ممتزجه
مقام حقیقت محمدیت علیه و آله من الصلوات و افضلها و من التسلیمات اکملها دائم مبارک

وصل چهاردهم

آنحضرت که محمد است علیه و علی اله الصلوات والتسلیمات دو میم اند یک میم محبت است و دیگر میم محبوبیت درینجا مراقبه ذاتیکه محب و محبوب خود است و منشاء حقیقت محمدیست علیه الصلوات والسلام می نماید منشاء فیض ذاتیست که محب و محبوب خود است و مورد فیض هیئت وحدانی سالک این مقام ازبس عالی است و فوق

دائره
محبت ممتزجه محبوبیت

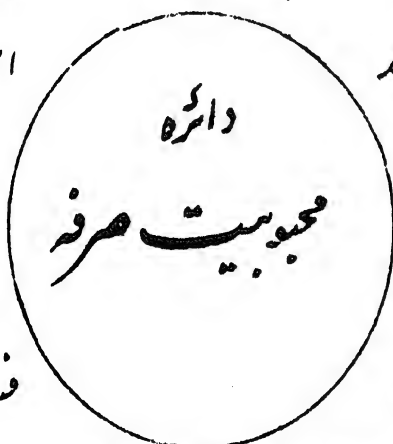
جمیع حقایق انبیاست علیهم الصلوات والبرکات و مسمی بحقیقت الحقایق است در اینجا کثرت درود موجب ترقیات می شود خصوصًا این درود شریف که حضرت ایشان ما قلبی و روحی فداه تلقین میفرمایند اللهم صل علی سیدنا محمد و اله و اصحابه افضل صلواتك عدد معلوماتك و بارك وسلم کذلك این مقام بالاصالة مقام آنحضرت است صلی الله علیه و آله وسلم و بکمال اتباع آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم هرکرا از امتیان آنسرور صلی الله علیه و آله وسلم باین دولت سرفراز فرمایند از اسرار این مقام چه اظهار نموده آید که درینجا هم محبت است و هم محبوبیت هرکه درین بارگاه معلی دخلے یا بد واله و شیدا ے روی زیبا می گردد اما محبوبیت نیز فریفته او می شود و در این مقام تنها نه ازین سو شیفتگی است بلکه از آنطرف هم فریفتگی محبت بهم از جانبین است و محبوبیت نیز از طرفین ۵

من براو شیدا و او شیدای من مایل است او بر من و من بر وے ام	گرنه این احوال دارم وای من گرچه مجنونم چو لیلاے حی ام

زین طرف تنہا نہ شوق جانفزا ست   زان طرف ہم اشتیاق کبریا ست

باید دانست کہ بعد از قطع این دائرہ محبت و محبوبیت ممتزجہ دائرہ محبوبیت صرفہ پیش می آید کہ مرکز آن دائرہ در اصل و بنظر کشفی دائرہ عظیم می نماید

وصل پانزدہم در بیان دائرہ محبوبیت صرفہ - بدانکہ محبوبیت عبارت از حقیقت احمدیت علی صاحبہا الصلوات والسلام و حقیقت این اسم مبارک آنحضرت است کہ احمد است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فوق حقیقت اسمی است کہ محمد است علیہ من الصلوات افضلہا و اتمہا و اکملہا در این دائرہ مراقبہ ذاتیکہ محبوب خود است

منشاء حقیقت احمدیت می نماید منشاء فیض ذاتیست کہ محبوب خود ذات دمورد فیض ہئیت وحدانی سالک درین مقام نیز درود اللہم صل علی سیدنا محمد و الہ و صحبہ افضل صلواتک عدد معلوماتک وبارک وسلم ترقیات می بخشد اسرار این مقام بگفتن نمی در آید و الفضل این رازہا را نہفتن شاید و کمال استتار باید این مرتبہ الیست کہ مخصوص آنحضرت خاتم الرسل است علیہ و علی آلہ وصحبہ من الصلوٰۃ افضلہا و من التسلیمات اکملہا و بہ تبعیت آنحضرت صلی اللہ علیہ و الہ وسلم بر ہر کسے پرتوی ازین مقام افتد دور از فضل نیست ذلک فضل اللہ یوتیہ من یشاء واللہ

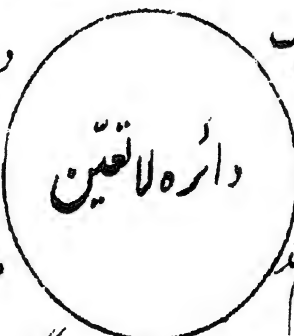
ذو الفضل العظیم و بالا این مرتبہ ہیچ مرتبہ نیست الا حب صرفہ

وصل شانزدہم دربیان حب صرفہ حب صرفہ تعین اول است کہ مسمی بہ تعین حبی است درینمقام مراقبہ ذاتی حب صرفہ است می نمایند منشا فیض ذاتیست کہ حب صرفہ است و مورد فیض ہئیت وحدانی سالک دریجا سیر قدمی تمام می شود و کار بسیر نظری می افتد از دور نظارہ میسر و رسیدن پالنگ شد و گشت رہ طی

شکل دور است مکان یا رہی ہی ؛ شخص راست گفتہ و در صداقت رفتہ

ای اول تو درآئی اول ؛ حیران زتو انبیا و مرسل ؛ بالا این تعین اول ہیچ مرتبہ نیست الا مرتبہ ذات صرفہ و محبت کہ مبرا از جمیع تعینات است کہ مسمی بمرتبہ لاتعین است۔ وصل ہفدہم دبیان لاتعین۔ بدانکہ لاتعین عبارت از مرتبہ ذات بحت ست کہ از ہمہ تعینات ورا است و دریجا مراقبہ ذاتیکہ از جمیع تعینات و وراست مینمایند منشا فیض ذات بحت است کہ وراست از ہمہ تعینات و مورد فیض ہئیت وحدانی سالک دریجا معاملہ سالک با ذات صرفہ می افتد کہ از درک ادراک مبراست و از فہم افہام منزہ

راچہ یارا کہ درین بارگاہ قدم نہد و نظر راچہ زہرہ کہ نظارہ این درگاہ کند مگر کسی راکہ لطائف عشرہ او مصفا و مزکی می نمایند و معاملہ اش ہئیت وحدانی

میرسانند و از جمیع اعتبارات و تعینات میرہانند آنرا درین مقام بکمال فضل سیر نظری عنایت میفرمایند **فائدہ** حضرت ایشان ما قلبی و روحی فداہ میفرمودند که از ذکر لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه و صدم بار مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ بگوید عروج و جذبہ حاصل می شود واگر بعد چند بار محمد رسول الله بگوید عروج و نزول ور می یابد و اگر تمام کلمہ بخواند محمد نزول میشود و در کثرت ذکر اسم ذات جذبہ می آید و از کثرت تہلیل فنا دست دہد و خواطر و آرزو کم گردد و از کثرت درود خوابہاے نیک بیند و از کثرت تلاوت قرآن مجید انوار بسیار میشود و از کثرت نماز تضرع دست میدہد اِنْشَاءَ اللّٰه تعالیٰ سبحانہ

خاتمہ کتاب

در بیان طریقہ توجہ نمودن بمسترشدان بالقاے ذکر و حضور و جمعیت و انوار نسبت وحصول صحت و عافیت که خاصہ این خاندان عالیشان است باید دانست طریق توجہ بر دل طالب آنست که دل خود را مقابل دل او داشتہ بہمت القای ذکر که از پیران رسیدہ است نماید ہرگاہ دل طالب بحرکت ذکر اللّٰه اللّٰه ذاکر شود توجہ بلطیفہ روح او نماید باز بلطیفہ سر باز بلطیفہ خفی بعد از ان بلطیفہ اخفی باز بلطیفہ نفس پس از ان بلطیفہ قالب القای ذکر بہیئت مذکور نماید بعد از ان محسوس شدن حرکت ذکر در لطائف خمسہ عالم امر و لطیفہ نفس و تمام اعضاے بدن القای انوار جمعیت و حضور نمایند و ہر یک لطیفہ را درجہ بدرجہ منجذب بفوق فرمایند معمول است که سلسلہ مسکرونہ توجہ القای ذکر بہر یک لطیفہ می نمایند در نسبت بگر و زبعون الله سبحانہ ہمہ لطائف ذاکر

وبهمین طریق القای انوار هر مقام الا ماشاء الله تعالی می نمایند و بوقت توجه نمودن متوجه به پیران کبار باشند و بواسطهٔ آنها از جناب الٰهی فتح الباب طالب خواهند گاهی صورت خود را صورت مرشد تصور دیده توجه می نمایند و گاهی خود را عدم ساخته بجای آن خواجه نقشبند یا حضرت مجدد رضی الله تعالیٰ عنهما دانسته القای نسبت میفرمایند۔ توجه برای کشف۔ آنست که انوار قلب بر چشم سالک القا می نمایند۔ و طریقه توجه برای ازالهٔ مرض۔ آنست که فاتحه بارواح طیبه حضرات پیران کبار نقشبندیه قدس الله تعالیٰ اسرارهم خوانده یکصد و هفت بار اسم مبارک یا شافی خوانده متوجه بطرف انوار فیض این اسم مبارک گردد وقتیکه اسم مذکور فایز بشود توجه بازالهٔ مرض نمایند برین نهج که بهمت خود مرض را گرفته از بدن مریض جدا نموده پس پشت و بیاندازد و بعضی چادر سفید برابر مریض فرش نموده بر او می اندازند و بعضی برگاو میش برابر سر مریض ایستاده کرده بر آنها اندازند و بعضی بر طشت پر آب می اندازند و کلام الله در میان مریض و خود می دارند تا که مرض از مریض دفع شده باین سالک عود نکنند و بعضی مرض را بر خود هم میگیرند اولا و ازاله از خود مینمایند ثانیاً و طور اول که ازالهٔ مرض نموده پس پشت مریض می اندازند اکثر عمل حضرت ایشان ما قلبی روحی فداه همین است چنانچه در مریدان مسترشدان حضرت ایشان ما همین شایع و رائج است این عمل تا دو چهار گهڑی برابر مریض نشسته می نمایند انشاء الله تعالیٰ مرض بالکلیه رفع میشود یا فرصتی می گردد و نیز حضرت ایشان ما قدس سره میفرمایند که مقابل مریض نشسته کلمه لا اله الا الله بلحاظ این معنی که از لا اله نفی مرض نموده از الا الله اثبات شفا

ساخته هزار مرتبه یا زیاده از آن انچه میسر شود بخوانند برای ازاله مرض بسیار نافع است وصلی الله تعالی
علی خیر خلقه محمد وآله وصحبه وسلم تسلیما کثیرا کثیرا عنقریب یک کتاب مسمی بمراتب الوصول است این بنده لاشئ
حضرت ایشان بطرف مالوه رخصت فرمودند از بلده سرونج عرضی متضمن حالات معه رساله ارسال خدمت عالی
نموده در جوابش عنایت نامه بشارت شمامه که از دستخط خاص خود املا فرمودند آن را تبرکا ملحق خاتمه رساله کردم
بامید آنکه حق سبحانه وتعالی ببرکت این عبارت مقبوله ما را کلام ما را قبول خویش فرماید و مثل رساله خاتمه
خاتمه بالخیر گرداند آمین بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ بخدمت شریف صاحبزاده عالی مراتب
والا شان حضرت شاه رؤف احمد صاحب سلمه الله تعالی - بعد از سلام علیکم ورحمة الله وبرکاته گذارش مینماید آن
دو قطعه عنایت نامه مع رساله شریفه صادقه مصدوقه رسید مسرتها بخشید جزاکم الله خیر الجزا و از مندرجه
خیلی سرور حاصل شد حق تعالی وتبارک زیاده تر برکت اشاعت طریقه شریفه احمدیه علی صاحبها الصلوٰة
والتحیه عنایت فرماید و بر استقامت مردانه باشند و از همه کس بیگانه و در محبتها دیوانه و ما از آن
صاحبزاده والامناقب بسیار خوش هستیم خدا تعالی در هر دو جهان خوش دارد و مشایخ
کرام هم نیز رحمة الله علیهم از شما خوش باشند و هر گاه در دلها توجه و حضور و جمعیت و
وسعت انوار پیدا شود بهتر آنست که آن توجه مضمحل گردد و توجه بفوق به کنند خدا کند
که تصفیه قلب و تزکیه نفس بطالبان خدا حاصل شود و فقیر را از دعا فراموش نکنند و
و آنچه از فتوحات عنایت شود حصه فقرا معین باشد و فقرا که جلساء الله اند
همراه شما باشند و مذکور تفسیر و حدیث و مکتوبات شریفه و عوارف و المعارف
و نفحات و فقه در حلقه متبرکه شده باشند و وقتی از اوقات سجدات محبت

و نیاز مندی و تضرعات و گریه و زاری بجناب حضرت باری کرده باشند در خلوتی که
خالی از غیر و شما باشد این فقیر حقیر لاشی را بدعا یاد دارند و از مطالعه رساله شریفه
بسیار خوش شدیم حق تعالی آنچنان کند که مضامین رساله شریفه کمالا و تکمیلا علی احسن
الوجوه در شما و یاران شما ظهور کند و طالبان خدا را بهره یاب کند و حق تعالے
آنچه آباء و اجداد کرام شما را عطا کرده شما را عنایت کند و السلام علیکم و علی من لدیکم

تمت

بسم اللہ الرحمن الرحیم

خلاصه احوال شریف حضرت

شاه رؤف احمد رحمة اللہ علیہ مصنف رسالہ ہذا

در تفسیر رؤفی خود آنحضرت تحریر می فرمایند رؤف احمد بن شعور احمد
بن محمد شرف بن رضی الدین بن زین العابدین بن محمد یحیی بن مجدد الف ثانی
در خزینة الاصفیا می آرد ۔ شاه رؤف رحمة اللہ علیہ برادر زاده خاله
شاه ابو سعید قدس سره است اول باتفاق حضرت شاه ابو سعید
مرید شاه درگاهی شد و قتیکه حضرت شاه ابو سعید رجوع بحضور غلام علی شاه
آورد وی نیز باتباع وی حاضر خدمت حضرت شاه غلام علی شد و بکمالات
رسید و وی کتابی از ملفوظات حضرت شاه غلام علی جمع کرده ۔

بدار المعارف موسوم ساختہ ۔ و در باب مکتوبات و مقامات آنجناب کتابی دیگر تحریر فرموده است ۔ وکتابہای دیگر نیز در فقہ ۔ و حدیث و تفسیر بسیار تصنیف فرموده است و دیوان رؤفی نیز کہ پر از اشعار ہندی و فارسی است از وی است ۔ و در اشعار خود تخلص رافت یا رؤفی فرموده است و نسبت شاه رؤف بحضرت شیخ احمد مجدد الف ثانی بواسطہ شیخ محمد یحیی فرزند خرد آنجناب میرسد شاه رؤف بعد حصول خرقہ خلافت از شاه غلام علی بجانب بلده بہوپال مامور شده و در آنجا رسیده قبول عظیم یافت و صدہا کس در حلقہ ارادت وی در آمدند آخر بعد وفات حضرت شاه ابو سعید تا دو سال در ہندوستان مانده قصد زیارت حرمین الشریفین نمود ۔ و در عین دریای محیط برحمت حق پیوست وفات آن جامع الکمالات در سال یکہزار و دو صد و پنجاه و سہ ہجری است از رؤفی

شاه رافت پادشاه دو جہان یافت از دنیا چو در جنت قرار
شد عیان رافت حبیب متقی سال وصل آن نشہ ہ والانبار
۱۲۵۳
نیز رافت عاشق نامی بخوان
۱۲۵۳
باز جو سالش ز رافت اشہوار ۱۲۵۳

تمت

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بیان طریقہ نقشبندیہ مجددیہ از حضرت غلام علیشاہ صاحب قدس سرہ

الحمد للہ رب العالمین والصلوٰۃ والسلام علی رسولہ محمد وآلہ واصحابہ
اجمعین اما بعد این رسالہ ایست عجیبہ وغریبہ کہ مشتمل بر معارف بلند و
علوم ارجمند کہ امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی بتعلیم والہام الٰہی سبحانہ
بہ بیان این علوم منفرد اند مروی نیست از ہیچ یکی از عرفان و آن علوم
در مکاتیب شریفہ ایشان مندرج است متعنا اللہ سبحانہ بہا۔ آنجناب
فیضمآب در نسبت میرسند بامیر المومنین خلیفہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
حضرت عمر فاروق و آبای کرام ایشان علما و اہل کمال بودند جد ایشان
امام رفیع الدین امام نماز حضرت مخدوم جہانیان بودند ایشان علوم دینی
و علوم منطق و حکمت تحصیل کردہ اذکار طریقہ چشتیہ و قادریہ و
سہروردیہ از والد ماجد خود تلقین یافتہ اشتغال بہ آن داشتند و طریقہ
کبرویہ از حضرت خواجہ یعقوب چرخی کہ از اکمل اولیای بود گرفتہ اند
پس بخدمت شیخ المشائخ حضرت خواجہ محمد باقی نقشبندی احراری رسیدہ
بحسن تربیت آنجناب بمقامات عالیہ و درجات سامیہ در قرب حضرت حق
رسیدند و بہمین ترتیب و فیض صحبت حضرت خواجہ از جناب فیاض مطلق بطریقہ جدیدہ

امتیاز یافتہ از ائمہ مهدی و عرفان شده اند ورع و تقوی و عمل بعزیمت
و کمال اتباع سنن مصطفویہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و کثرت عبادات طریقہ
آنجناب بود از نیم شب نماز تہجد والتزام تلاوت پانزده سپاره مقرر
داشتند در دوگانہ نماز تا صبح میگزرانیدند وجود مسعود ایشان آیتی از
آیات الٰهیہ است این علوم و معارف جدیده از مواهب وهاب مطلق
عم نوالہ کہ بر ایشان فایض شده و تصرفات و کرامات و خوارق عادات
ایشان در مقامات شریفہ مذکور است می فرمایند انسان مرکب از ده
لطیفہ است پنج از عالم امر و پنج از عالم خلق و ہفت ولایت کہ آنجا سیر
تجلیات صفات و اسماست و چار کمالات و سہ حقایق الٰهیہ و سہ حقایق
انبیا و ورای آن ارشاد نموده درین سیر حالات و کیفیات و علوم
و معارف و اسرار جدا جدا حاصل می شود علوم و اسرار بعضی را دست
میدهد و از مقامات و درجات قرب تعبیر بدائره کرده اند دائره
بجهت است و قرب بیچون و بے جہت و الا جائیکہ خداست دائرہ کجا
است آیۂ شریفہ رفیع الدرجات وحدیث صحیح لایزال العبد یتقرب
الی درجہ بدرجہ قرب میرسد بحضرت ذات تعالت و تقدست مشعر از
مقامات قرب وی ست سبحانہ در دائرہ امکان سیر آفاقی کہ آن دیدن
انوار و الوان در بیرون باطن ست مشهود گردد انوار و کیفیات کہ

که در درون باطن می شود آن را سیر انفسی فرموده اند و اندراج نهایت
در بدایت در این دائره دست میدهد در ولایت صغری که ولایت
اولیا سیر لطیفه قلبیه که ناشی است از تجلیات افعالیه و استغراق وبیخودی
وکثرت ورود وحالات وجذبات واگر حق سبحانه خواهد توحید وجودی دست
دهد وغیره کیفیات نقد وقت گردد وسیر لطیفه روح که ناشی است از تجلیات
صفات ثبوتیه وسلب نسبت صفات از ذات واثبات آن بحضرت حق سبحانه و
سیر لطیفه سر که ناشی است از شیونات ذاتیه واستغراق ذات در ذات
حق سبحانه وسیر لطیفه خفی که ناشی است از صفات سلبیه حضرت حق سبحانه و
تجرید حضرت ذات از جمیع مظاهر وسیر لطیفه اخفی که ناشی است از شان
جامع وتخلق باخلاق حضرت حق سبحانه مرحمت گردد باین سیر لطائف خمسه و
مقتضیات آنها دائره ولایت صغری تمام گردد وچون توجه شش جهت
نماید وانتظاری نماید شروع سیر در ولایت کبری می شود واین ولایت عبارت
از سیر در اصول تجلیات خمسه است واین دائره ثالثه است که متضمن سه
دائره ویک قوس است در دائره اولی مراقبه اقربیت حضرت ذات
است موافق این آیه شریفه که نحن اقرب الیه من حبل الورید
وذکر تهلیل بزبان که اینجا موجب ترقی می شود تخیال نیز مورد فیض دریجا
لطایف خمسه اند بشرکت لطیفه نفس نصف سافل دائره اولی مشتمل بر تجلیات

اسما و صفات زایدہ است ونصف عالی آن متضمن اعتبارات وشیون ذاتیہ
دائرہ ثانیہ اصل دائرہ اولی ست و دائرہ ثالثہ اصل دائرہ ثانیہ
وقوس کہ نصف دائرہ است اصل دائرہ ثالثہ است درین مراقبہ
محبت یحبہم ویحبونہ می نمایند مورد فیض درینجا لطیفہ نفس است ہرگاہ
دائرہ اولی تمام گردد مراقبہ وذکر در دائرہ ثانیہ باز در دائرہ ثالث باز
در قوس معمول است درین ولایت کبری کہ ولایت انبیا است علیہم السلام
وتوحید شہودی وفنای انا ۔ و زوال عین ۔ واثر واستہلاک و اضمحلال
ونسبت باطن واسلام حقیقی وشرح صدر ۔ وتسلیم ورضا کہ چون وچرا بر
مجاری قضا نماند وجود ممکن را پرتو وجود حضرت حق یافتن و توابع وجود را
پرتو وجود توابع وجود او سبحانہ دیدن وفنای صفات ردیہ وتخلق باخلاق
نیک دست میدہد وبہ حصول اینہم تجلیات ظلال اسما و صفات تجلیات اسمائی
وصفات و اصول آن سیر اسم الظاہر تمام میشود من بعد سیر تجلیات مسمی
الباطن وحالات آن پیش می آید واین دائرہ رابعہ از مقامات است و
این سیر را ولایت علیا مقرر کردہ اند درینجا نماز نافلہ باطول قنوت ومراقبہ
مسمی الباطن موجب ترقی می شود بعد ازان سیر تجلی ذاتی دائمی می شود واین
تجلی ذاتی دائمی را تعبیر بکمالات نبوت کردہ اند واین دائرہ خامسہ است
وتجلیات ذاتیہ درجات دارد اول کمالات نبوت است درینجا مراقبہ ذات بحت

از اعتبار ذات می نمایند و لطیفه عنصر خاک درینجا مورد فیض است تلاوت قرآن مجید درینجا ترقی می بخشد و مکاشفات در حالات باطن و بیرنگی و بیکیفیتی نقد وقت می شود درینجا یقین قوی در عقاید حقه پیدا می شود و استدلالی بدیهی میگردد و کیفیت و اسرار حروف مقطعه قرآنی اگر خدا خواهد حاصل می شود و درجه دوم تجلی ذاتی دائره کمالات رسالت است و درجه سوم دائره کمالات اولو العزم درین هر دو دائره مورد فیض هیئت وحدانی است که سالک را بعد تصفیه و حصول فنا لطائف خمسه عالم امر و تهذیب لطائف خمسه عالم امر و تهذیب لطایف عالم خلق دست داده دائره سادسه کمالات رسالت دائره سابعه کمالات اولو العزم است مراقبه و توجه بحضرت ذات بحت که منشاء کمالات نبوت است و در کمالات رسالت توجه بحضرت ذات باین حیثیت که منشاء کمالات رسالت است در کمالات اولو العزم توجه بحضرت ذات بحت باین حیثیت که منشاء کمالات اولو العزم است می نمایند و حقایق سبعه هفت دائره است درینجا سیر مورد فیض هیئت وحدانی است و درین دوائر تلاوت قرآن مجید خصوصاً در نماز ترقی می بخشد بعضے اکابر بعد حصول کمالات ثلاثه سیر حقایق انبیا علیهم السلام مقرر نموده اند دائره خلت حقیقت ابراهیمی است علیه السلام درینجا مراقبه حضرت ذات بلحاظ آنکه حقیقت ابراهیمی انس حضرت ذات و شی و جود ثنا است می نمایند و صلاة ابراهیمی درینجا می خوانند باز دائره محبت ذاتیه خود است

و درینجا مراقبه حضرت ذات که منشاء حقیقت موسویت میکنند و درود اللّٰهم
صَلِّ علیٰ سیّدنا محمدٍ و علی اخوانہ مِنَ الانبیاءِ خصوصًا علیٰ
موسیٰ کلیمِکَ وَسلّم۔ ورد می کنند باز دائره محبت ذاتیه ممتزجه
با محبوبیت ذاتیه حقیقت محمدیست صلی اللّٰه علیه وآله وسلم۔ درینجا مراقبه
حضرت ذات او سبحانه بلحاظ آنکه منشاء حقیقت محمدیست صلی اللّٰه علیه وآله وسلم
می نمایند و باز دائره حقیقت احمدی محبوبیت صرفه ذاتیه است درینجا مراقبه حضرت
ذات او سبحانه بلحاظ آنکه منشاء حقیقت احمدیست صلی اللّٰه علیه وآله وسلم باید نمود و
در دائره حب صرفه ذاتیه مراقبه حضرت ذات بلحاظ آنکه منشاء حب ذاتیه است
می نمایند و کثرت صلوٰة۔ اَللّٰهُمَّ صَلِّ علیٰ سَیّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلیٰ اٰلِه وَ
اَصْحَابِه اَفْضَلَ صَلٰوتِكَ وَعَدَدَ مَعْلُوْمَاتِكَ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ
کذلک۔ درین مقامات ترقی می بخشند بعد ازین مرتبه دائره لاتعین و اطلاق
حضرت ذات است باز بعد حصول حقایق الٰهیه دائره حقیقت کعبه حسنی است
است و آن عبارت از ظهور عظمت و کبریای حضرت ذات است درینجا
مراقبه حضرت باعتبار معبودیت آن ممکنات را میکنند باز دائره حقیقت
قرآن و آن عبارت از مبدء وسعت حضرت ذات است درینجا مراقبه مبدء
وسعت حضرت ذات که منشاء حقیقت قرآن است میکنند باز دائره حقیقت
صلوٰة و آن عبارت از کمال وسعت حضرت ذات است درینجا مراقبه

بهمین لحاظ باید من بعد دائرهٔ معبودیت صرفه و اینجا سیر نظری میتواند شد نه سیر قدمی که آن در مقامات عابدیت می شود - اینست اسامی مقامات و مراقبات طریقهٔ احمدیه علیه الرحمة که تفصیل آن در مکتوبات شریفه مندرج است هر که مراقبه در هر مقام نماید حظی ازان خواهد یافت و بتوجه مرشد ترقیات خواهد نمود بیت بی عنایات حق و خاصان حق :: گر ملک باشد سیه هستش ورق :: رحمهم الله سبحانه - بدانکه در ولایت ثلثه ظهور کیفیات می شود از بیخودی و استغراق و توحید وجودی و استهلاک و اضمحلال و توحید شهودی و فناء انا - و در کمالات ثلثه - وحقایق سبعه - ولطایف حقیقه بساطت و وسعت و بیرنگی ها در نسبت باطن و قوت در ایمانیات وعقائد بهم میرسد و کسیکه کثرت مراقبات در این مقامات عالیه می نماید در بساطت و بیرنگی در مقام فرق می تواند کرد و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع والمآب بدانکه همه کس را ازینطریقه باین مقامات رسیده اند هر جاکه خدا خواست به آن درجه قرب امتیاز یافت پس در احوال اصحاب اینطریقه اختلاف بسیار است به مجرد اخذ طریقه کسی مجددی نمی شود علوم و معارف وحالات آن میباید بدانکه هر دائره ازین مقامات قرب بی نهایت است تمام شدن دائره باعتبار است که انچه خط وحصه سالک در بیوقت مقدر بود بصورت تمام شدن ظاهر شده والا تمام شدن دائره مقامات قرب که بی نهایت است معنی ندارد کم کسی باشد که سیر خود

عیان ببیند والا ہمہ کس بوجدان خود تعبیرات در احوال خود می بیند واین وجدان را نظر بکشف جہل گفته اند بدانند حضرت مجدد رضی الله عنه تهذیب و تسلیک لطائف خمسہ عالم امر جدا جدا میفرمودند بعد حصول فنا و بقا و احوال و اسرار ہر لطیفه به ترتیب به تهذیب لطائف عالم خلق میپرداختند اما فرزندان گرامی آن حضرت با بزرگان دیگر سیر لطیفه روح و سیر خفی و اخفی موقوف داشته تزکیهٔ لطیفهٔ نفس اہم دانسته که در ضمن سیر لطیفهٔ قلب آن لطائف را تهذیبی حاصل مے شود فقط

تمام شد

بسم الله الرحمن الرحیم

بیان مجمل سلوک و نسبت طریقه مظهریه

مکتوب حضرت شاه غلام علی صاحب علیه الرضوان - بعد حمد و صلوٰة معلوم نمایند مقامات و اصطلاحات که در طریقهٔ علیه امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه مقرراست در ہر درجه ازان کیفیات و حالات و انوار و اسرار پیش می آید و بدون ان اختیار طریقه عبث عمر را ضایع نماید - و مقامات عشره از توبه تا رضا اگر لازم باطن نشود ازین طریقه چه فایده و در سیر لطائف عالم امر کیفیات بسیار می شود - و در سیر لطیفه قلبی که مراقبهٔ احدیت صرف باز مراقبه معیت می نمایند بیخودی و استغراق و قطع تعلقات و آرزو ہا وغیره دست میدہد و در سیر لطیفهٔ نفس مراقبهٔ اقربیت و محبت معمول است - و استہلاک اضمحلال و فنای انا وغیره حاصل میشود - و در سیر لطائف عالم خلق که اعنصر خاک فیض بر عناصر ثلثه می آید -

و مناسبتی به تجلیات مسمّی الباطن و ملاء اعلی علیهم السلام و تهذیب لطیفه قالبیه می یابند
و در کمالات ثلثه بیرنگیها و لطافت نسبت باطن فرموده اند - و در حقایق سبعه وسعت انوار
و بداهت آنچه نظری ست و زیارت حضرات انبیا علیهم السلام و اذواق محبت ذاتیه
ثابت است ع تا یار کرا خواهد و میلش که باشد :: الی آخر ما قال -

بسم الله الرحمن الرحیم

وصیت نامه از حضرت خواجه عبدالخالق غجدوانی برای فرزند

از حضرت خواجه عبدالخالق غجدوانی قدس سره وصیت نامه ایست در آداب طریقت فرزند
معنوی خود خواجه اولیای کبیر نوشته اند برخی از آن درینجا ایراد فرموده اند که وصیت میکنم ترا ای
پسر که بعلم و ادب و تقوی در جمیع احوال و بر تو باد که تتبع آثار سلف کنی و ملازم سنت و جماعت باشی
و علم تفسیر و فقه و حدیث آموزی و از صوفیان جاهل بپرهیزی و همیشه نماز بجماعت گزاری بشرطیکه
امام و مؤذن نباشی و هرگز طلب شهرت مکن که شهرت آفت است و بمنصب مقید مشو دائم گمنام باش و
در قباله ها نام خود منویس و بمحکمه قضا حاضر مشو و ضمان کس مباش و بوصایای مردم در میا و با ملوک
و ابنای ملوک صحبت مکن و در خانقاه منشین و سماع بسیار مکن که سماع بسیار نفاق بدید آرد
در وقت و بسیاری سماع دل را بمیراند و بر سماع انکار مکن که سماع را اصحاب بسیار اند - کم گوی
و کم خور و کم خسپ و از خلق بگریز همچنانکه از شیر بگریزند و ملازم خلوت خود باش و با
امردان و زنان و مبتدعان و توانگران و عامیان صحبت مدار - حلال خور و از شبهه بپرهیز
تا توانی زن مخواه که طالب دنیا شوی و در طلب دنیا دین برباد دهی بسیار مخند و از خنده

قهقهه اجتناب کن که خندهٔ بسیار دل را بمیراند و باید که در همه کس بچشم شفقت بنگری و هیچ مرد را حقیر نشمری۔ ظاهر خود را میارای که آرایش ظاهر از خرابی باطن است و با خلق مجادله مکن و از کسی چیزی مخواه و کسی را خدمت مفرما و مشائخ را بمال و تن و جان خدمت کن و بر افعال ایشان انکار مکن که منکر ایشان هرگز رستگاری نیابد۔ بدنیا و اہل دنیا مغرور مشو باید که دل تو ہمیشه اندوہگین باشد و بدن تو بیمار و چشم تو گریان و عمل تو خالص و دعای تو بتضرع و جامهٔ تو کہنه و رفیق تو درویش و مایهٔ تو فقر و خانه تو مسجد و مونس تو حق سبحانه و تعالیٰ و کار دین امروز بر فردا مینداز که از وقت فرصت غنیمت است و ہر دم را آخر شماری و در نماز و دیگر عبادات کاہلی و سستی نیاری۔

وصیت بزرگان دیگر که میفرمایند چهار ہزار کتب خوانده ایم ازین چهار سخن اختیار کردیم ای نفس بعلم کار کن که بجهالت همه کس کنند و بنا دست رس یاری کن که با دولتمندان همه کس کنند و بوقت غصه حلیمی کن که در آشتی همه کس کنند و در دل بندگی حق تعالیٰ کن که ظاہر همه کس کنند۔ دیگر بزرگی فرموده است که چهار ہزار و ششصد کتاب خوانده ایم و از انجمله چهار سخن اختیار کردم یکی آنکه ای نفس آنچه ترا حق تعالیٰ منع کرده است آزان باز آ و الّا از ملک و بدر شو دوم آنکه اے نفس اگر طاعت او میسکنی کمن و الّا روزی او مخور سوم آنکه ای نفس بر قسمت خویش راضی باش و الّا خدای دیگر طلب کن تا ترا بہشتر دہد چهارم آنکه ای نفس اگر قصد گناه داری اول جائے بہر سان که ترا حق تعالے نه بیند و الّا مکن فقط

تمام شد